

SOLIDA,
Verboque Dei & Libro Concordiæ
Christianæ congrua

DECISIO

Quatuor illorum inter aliquos
Theologos Augustanæ Confessionis,
nuperrimè Controversorum capitum principalio-
rum, de verâ descriptione & fundamento Præsentia Dei, Ejusque
Filiij JESU CHRISTI apud creaturas, nec non de incessante &
plenario dominio Christi, secundum humanam naturam in
statu humiliationis, & quid humiliatio, exinaniti-
o, ac evacuatio Christi sit?

Cum clementissimo, & pientissimo mandato
Serenissimi ac Potentissimi Principis
ac Domini,

Domini JOHANNIS GEORGII,
Saxoniae, Juliae, Cliviae, & Montium Ducis, Sacri Romani Im-
perij Archimareschalli, & Principis Electoris, Landgrafij Thu-
ringiae, Marchionis Misniae, Burggrafij Magdeburgensis,
Comitis de Marca & Ravensburg, Domini
in Ravenstein:

quomodo in Serenitatis suæ Electoralis Academiis, Eccle-
siis, & Scholis publicè de supra dictis quatuor capi-
tibus doceri debeat.

Singulari jussu Electorali, ad notitiam omnium publici juris facta.

CUM PRIVILEGIO Sereniss. Elect. Saxon.

LIPSIÆ, Sumptibus heredum Thomæ Schüreri.

Anno M. DC. XXIV.

DECISSIO

Theologos Augustanus Confessionis
superius Conuersionum
Cum elementissimo, & pientissimo mandato

DOMINI JOHANNIS GREGORII

Saxoniae, Juliae, Chiviae & Montium Ducis, Sacri Romanae
per Archiepiscopum & Principes Electores
Comitis de March & Ravensburg, Dominum
quomodo in Secretariatus Electoris Archiducis
sive Scholis publicis de Augustinis
CUM PRIVILEGIO SACRAE ELECTORIS SAXONIAE

DEI GRATIA,

NOS JOHANNES
GEORGIUS, SAXONIÆ,

Juliae, Cliviae & Montium Dux, Sacri Ro-
mani Imperij ArchiMarescallus, & Princeps-
Electoꝛ, Landgrafius Thuringia, Marchio Misnia, Burg-
grafius Magdeburgi, Comes de Marca & Ravensburg,

Dominus in Ravenstein: Venerabilibus, No-
bis Dilectis, Devotis, & Fide-
libus,

Consistoriorum nostrorum, Acade-
miarum, & Ecclesiarum deputatis Theologis,
Superintendentibus, Pastoribus, Diaconis, Scholarum
quoque in Electoratu & Ditionibus Nostris Moderato-
ribus, Clementiam nostram deferimus; simul
significantes universis &
singulis,

*Vo*tidie Nos recordari, & ani-
mitus dolere, periculosissimas
illas, & gravissimas pertur-
bationes, quae Patriam no-
stram dulcissimam GER-
MANIAM, per aliquot annos, iusta Dei

A 2

per-

permissione, exceperunt: Ex quibus non tantum
misera Politici Regiminis distractio, sed &
compluribus in locis Ecclesia Evangelica perse-
cutio, & ingens damnum profluxit. Quemad-
modum vero nostro loco nihil plane Nos inter-
ratum reliquimus, quod ad reducendam & post-
liminio revocandam pacem preciosissimam, nec
non communem Patriæ salutem restaurandam
conducere videbatur: Ita nihil quoque gratius
Nobis accidere potuisset, quam si status Ecce-
siarum nostrarum Evangelicarum, in toto or-
be Christiano inperturbatus: inter Theologos
etiam nostre Confessionis Christianæ consensus,
quoad uniformitatem phrasium, de articulis fi-
dei, post publicatum Librum Concordiæ, undi-
quaque salvus, & non interruptus perstitisset.

Et si autem merito ingentes DEO gratias
agimus, quòd in Electoratu nostro, hac in parte,
quoad harmoniam in doctrinam nihil prorsus de-
sideretur: In propatulo tamen est, quanto co-
natu juratus ille Dei, & hominum adversa-
rius hoc agat, ut alibi noxias, & cum scandalo
conjunctas dissensiones, ac schismata excitet,
quò

quò vinculum caritatis & Concordia Christiana solvatur & dirumpatur: Et quidem inter eiusmodi Theologos, qui utraq; ex parte nostram salvificam, inq; Scripturâ Sacrà fundatam, & primâ invariata Confessione Augustanâ comprehensam Religionem publicè profitentur, eandemq; hætenus commasculatâ fronte, & constanter adversus furores Pontificiorum, Calvinianorum, & aliorum hereticorum asseruerunt: insuper amicitiam fraternam & intimam invicem aluerunt: Quo dissidio cursus certè Evangelij inevitabiliter impeditur & retardatur: Adversarij quoq; ansam inde arripiunt, Ecclesias nostras pessimè traducendi, & simpliciores ab agnitione veritatis cœlestis facilius abstrahendi.

Nostri igitur officij, quod divinitus Nobis injunctum novimus, & mandati illius, quò Christianæ Ecclesie cura summa, cetera Nutritio fidei Nobis precipitur, memores: meritò in eam curam diligenter incumbimus, ut imprimis Dei Verbum purè & sincerè doceatur. Deinde errores, si qui sparguntur, ex Scripturâ Sacrà ar-

mamentario propulsentur, & tandem Ecclesia
& Scholæ in ditionibus ac provinciis nostri Ele-
ctoratus, puriore doctrinâ divinâ posthac
etiam utantur-fruantur: ab omnibus novitati-
bus & dissidiis, quæ irrepunt, diligenter prae-
munitæ ac premunitæ.

Nec latent Nos præclarissima Exempla
Majorum nostrorum laudatissimorum, qui
Ipsi quoq; utpotè pientissimi Electores, & fulcræ
Sacri Romani Imperij, nihil prius, nihilq; anti-
quius habuerunt, quam relegato omni sopore,
& torpore, diligenter providere, ut nobilissimum
clinodium divinæ & cœlestis veritatis intemera-
tum in Ecclesiis Evangelicis conservaretur.

Horum igitur vestigia laudatissima pre-
mere, & Nobis libuit: cumq; animadvertere-
mus, partes dissidentes non tantùm hætenùs a-
gitatam controversiam, privatim inter se non
composuisse: verùm etiam indies longius ab in-
vicem dissensisse, quæstiones novas subtiles cumu-
lâsse; genuinum insuper sensum & intellectum
Christianæ Concordiæ in dubium vocâsse, &
quamlibet partem pro se eam allegâsse: Quia
insuper

insuper amicabile interpositio non aequè omni-
bus grata & accepta fuit: nihilominus verò a-
liquot scripta polemica edita; eaq; inter Docto-
res & Pastores Evangelicos, nec non studiosam
juventutem, ubiq; locorum, adeoq; in nostris
quoq; ditionibus & provinciis sparsa ac disse-
minata: hoc ipso etiam modo & medio non tan-
tùm nunc haud exiguum scandalum datum; sed
& posteritati lapidem offensionis positum esse de-
prehendimus: Idcirco, ex zelo pio & Christia-
no, precipuos Theologos, tum qui in Academijs
nostris sunt, tum qui extra eas vivunt, convo-
cavimus, iisq; clementissimè injunximus, scriò
precipientes, ut pro scientiâ & conscientiâ, agi-
tatas & ventilatas hæcenus controversias, ex-
penderent: Utriusq; partis fundamenta truti-
na meditationis accurata apponerent: quid
Scriptura Sacra, quid Symbolicis nostrarum Ec-
clesiarum Confessionibus congrueret, consentien-
ter conciperent: quomodo de questionibus con-
troversis sine violatione Verbi divini, & dese-
ctione à Symbolis nostris primariis, præsertim
Libro Christianæ Concordiæ, in Ecclesijs nostris
doceri,

doceri, & quid credi deberet, deliberarent: deci-
sionem quoque suam testimoniis Scripturae Sacrae,
& receptorum Symbolorum Evangelicorum,
probè munirent, adjectata denique fundamenta
adversa doctrina, modestissime responderent, &
haec omnia, brevitate, quàm fieri posset, maximam
facerent.

Huic clementissimo nostro mandato, cum
Theologi convocati humilimè morem gesserint,
scriptum adornatum denuò relegerint & una-
nimiter approbârint: ita quidem ut pro con-
scientiis suis Christianis singuli testentur, decisio-
nem Controversiarum, quae sequitur, summa-
riam, & quicquid de iis pronunciarunt, se absque
ullâ ἀεσιποληνψία, pro infallibili & divinâ
veritate agnoscere; intrepidoseque ac impertur-
tos, hoc nomine, coram tremendo iudicio œcu-
menico, & tribunali JESU CHRISTI, in die
illo magno, & glorioso comparere velle.

Quapropter necessarium omninò existima-
vimus, scriptum sequens typis publicis divulga-
re. Nostrâ enim plurimum refert, quando-
quidem

quidem in aliquibus membris, ad iudicium
Saxonicorum Theologorum, & calculum li-
bri Christianae Concordiae instanter provoca-
tur, dispicere, ut genuinus & germanus ejus-
dem sensus conseruetur, Ministris quoque Ec-
clesiarum & Scholarum in provinciis Ele-
ctoratus nostri, quin & Studiose Juventuti
in Academiis monstretur, quomodo de no-
vis obortis controversiis publicè docere: &
cui sententia propter Veritatis caelestis in-
victam deductionem, adstipulari debeant.
Neque enim constitutum animo habemus,
cum DEI ter opt. max. gratia, Regiones,
& ditiones nostrae, tranquillitate summâ, &
sine ullo grassante Religionis schismate etiam-
num fruantur, permittere, ut posthac novis
istis, & alibi invalescentibus controversiis
turbentur aut inquietentur: Quem ipsum
in finem scriptum sequens adornari, & pu-
blicis typis ad omnium noticiam, exscribi cu-
ravimus. Quemadmodum autem seriò
& clementissimè volumus ac mandamus,
ut qui in Ecclesiis & Scholis nostrarum

B

Regio.

Regionum concionando, legendo, profitendo
Et disputando docent, scripto sequenti se con-
formant, aliamq; sententiam privato ausu
non introducant: Ita spem quoq; concepimus
amplissimam, alibi etiam multos ortho-
doxos Theologos, aliosq; nostra Evangelica
Et Lutherana doctrina addictos Christia-
nos, debitam gratitudine celebraturos, quod
laboranti Ecclesie succurrimus, Et ante-
quam latius malum serperet, controversiam
hanc, minus certe necessariam, Et plane in-
tempestivam, per eiusmodi Theologos, qui
nullo modo suspecti, ad rem autem istam
satis idonei fuerunt, secundum Verbum
DEI, Et Symbolicas nostras Confes-
siones, examinari, ac definitivè decidi cura-
vimus.

Sin verò præter expectationem no-
stram alicui libuerit, propositum hoc no-
strum improbare: Ipse quidem graviter
hoc nomine aliquando respondere cogetur:
Nos

Nos autem certi sumus, quòd in solius
Omnipotētis D E I gloriam, Ecclesiæq; sa-
lutarem adificationem omnia fecerimus;
opus quoq; ipsum in se ita sit comparatum,
ut à nullo prudenti & sincero Christiano ju-
re vituperari queat.

Quod restat, ab omnipotente D E O,
& Patre cœlesti, ardentissimis votis preca-
mur, ut sancto huic nostro proposito, cle-
menter & largissimâ suâ gratiâ benedi-
cat: quò salvificum verbum Evangelij pu-
rum & incorruptum inter Nos conser-
vetur; vera agnitio D E I, & quem
misit, J E S U C H R I S T I, propagetur;
omnes errores & schismata componantur,
tollantur, ac imprimis à nostris provinciis
ac regionibus arceantur.

Et sicuti (D E O sit laus) per annos qua-
draginta tres, Ecclesiæ & Scholæ nostrarum
Regionum constanter magnaq; cum animi
tranquillitate Libro Concordiæ adhaeserunt:

B 2

Nos

Nos etiam favente Spiritus Sancti gratia,
ad ultimum usq; nostrum beatum halitum,
in eo perseverare omnino cupimus: Ita faxit
benignissimus D E V S, ut post hac etiam con-
fessionem istam exosculemur: tandemq; ut ve-
ri confessores sincerae veritatis coram tribu-
nali J E S U C H R I S T I tanto alacrius
comparere valeamus. Hac proloquij lo-
co celare nolumus: Et nostri obsequio suo
humilimo voluntati nostrae clementissima re-
spondebunt. Per scriptum Dresda, 10. De-
cembr. 1623.

DE

I.
DE PRÆSENTIA
DEI APUD CREA-
TURAS.

I.
STATUS CONTRO-
VERSÆ.

Citata hactenus fuit in-
ter aliquos Confessione Au-
gustanæ addictos Theologos
controversia, de præsentia Dei
apud creaturas: non quidem,
an DEUS adsit; unanimiter e-
nim utraque pars hoc confitetur: neque de eo
disceptatur, an præsentia DEI apud creaturas
cum operatione sit conjuncta? Extra omnem
enim controversiam & istud est: quemadmo-
dum illud quoque ambabus manibus utraque
pars largitur, *Φαινόμενος* aliqua Scripturæ loca
solam Dei adessentiam, sine operatione innue-

re: Sed in hoc vertitur cardo quæstionis: Cùm in Scripturâ Sacrà de *παρουσία* Dei apud creaturas modificatâ agitur, *an per verba, in cœlis esse, cœlum & terram implere, ego tecum ero, & similia dicta, nuda Dei adessentia, an verò simul efficax operatio innuatur?* Adeoq; num ad accuratam definitionem præsentia Dei apud creaturas, semper etiam operatio efficax divina, ceu pars essentialis necessariò requiratur? Ubi pars una Affirmativam, altera Negativam, magnâ contentione euetur.

II.

DECISIO HUIUS CONTRO-
VERSIAE.

JAm si Scripturæ Sacræ oracula penitùs inspiciamus, perspicuum & manifestum est, præsentiam Dei apud creaturas, operationem semper in se complecti: adeoque *duo ad plenam definitionem præsentia Dei requiri: Primò adessentiam infiniti & immensi DEI: Secundò Præsentis Dei operationem.* Quæ ambo ita arctè & intimè invicem conjuncta sunt, ut nec Deus sine adessentiâ suâ apud creaturas quicquam operetur, vel aggrediatur: nec sine operatione sua divina creaturis adsit: Sed secundum

dum universos ac singulos presentia modos cum operatione adsit. Etsi enim quoad nostrum concipiendi modum presentia Dei ab operatione distingui potest: Sensu tamen Biblico sumta, h. e. modificata presentia, nequaquam ab operatione separatur: Sed hanc presentia Dei apud creaturas in suo esse una complectitur: adeo quidem ut modificata Dei presentia Stylo Biblico descripta, sine certa operatione ne quidem concipi, nedum completè definiri queat.

Id quod luculentius patet, si modi presentia divinæ distincti à *presentia* considerentur: Primo namque presentia universalis, qua ^{1. Presentia universalis.} DEUS in caelis est, omniaque replet, non utique sola ejus est apud creaturas adessentia, vel propinquitas: sed & simul immediata ac potentissima earundem conservatio, & gubernatio, quo verba Jehovæ Ipsius directè tendunt, Jerem. 23. vers. 23. & 24. *Nonne DEUS è vicino ego sum, dicit DOMINUS, & non DEUS de longè? Nunquid non caelum & terram ego impleo dicit DOMINUS?* Quid verò per *propè* suum esse DOMINUS velit, ipsemet explicat, nimirum, Neminem ita abscon-

abscondere se coràm DEO posse, ut non videre eum queat: quod B. Lutherus in glossâ marginali sic interpretatur, *impios quidem eò securitatis & temeritatis prolabi, ut sibi imaginentur, DEUM non videre pseudodogmata illorum. Propè igitur esse, hoc in loco non nudam DEI adessentiam notat, sed & accuratam ejus attentionem, quâ hominum actiones & consilia observat: quemadmodum & repletio celi & terra, gubernationem & Regimen omnipotentis DEI, in se comprehendit. Neque enim DEUS solâ suâ infinitâ adessentiâ cœlum & terram replet: verùm etiam conservatione, & divinâ suâ providentiâ. Implet cœlum & terram operibus sapientiæ suæ, omnipotentia, justitiæ, & misericordiæ: Ita quidem, ut vigore hujus impletionis, in Ipso vivamus, moveamur, & simus; quemadmodum B. Apostolus præsentiam Dei interpretatur in Actis c. 17. v. 28. ubi certè rã esse, vivere & moveri in DEO, irrefragabiliter præsupponit operosam DEI conservationem: immò revera est ipsissima Dei operatio, creaturas conservans: sine ejus enim providentiâ & nutu, nec cœlum nec terra, immò, ne unica quidem creatura vel ad momentum*

con-

APUD CREATURAS.

consistere vel existere posset. Dum ergò precamur, *Pater noster, qui es in caelis*, nò nudè solam Dei universalem adessentiam, vel propinquitatem confitemur: Sed simul gubernationem oecumenicam, & quòd coelesti modo regnet: utpote qui in caelis est tanquam Pater, paternè sollicitus de Nobis: paternè providens, paternè imperans Nobis. Atque hæc de præsentia divinæ modo primo, nempe Universalis.

Alter modus gratiosam Dei apud Christianos præsentiam complectitur, juxta quam in piis habitat, & longè est ab impiis: notatque partim specialem & arctiorem Dei in sanctis, tanquam in templis suis, inhabitationem: partim benignam apud ipsos operationem, in eorum justificatione, renovatione, defensione, consolatione, confortatione, donorum singularium collatione, & similibus beneficiis sitam: Sola enim suâ propinquitate nihil Deus fidelibus prodesset, nisi clementer simul operaretur.

Atque huc directæ sunt universæ promissiones Dei, quibus recepit, se in Nobis habitaturum, se Nobiscum futurum, se Nobis in tribulatione affuturum; non ut adsit tantùm, sed ut opituletur.

C

Ita

2. Præsentia gratiosa.

Ita in Scripturâ Sacrâ præsentiam Dei explicari legimus, dicente Davide: *Etsi ambulavero in medio umbrae mortis, non tamen timebo mala, quoniam Tu MECUM es, virga tua & baculus tuus, ipsa me CONSOLATA sunt: parasti in conspectu meo mensam, adversus eos, qui tribulant me: impinguasti oleo caput meum: & quæ complura ibi beneficia recensentur: Ex quibus manifestum evadit, Davidem non nudam Dei adessentiam, sed efficacem, operosam, ac auxiliatricem præsentiam Dei intellexisse. Ita de Josepho scribitur, Genes. 39. v. 21. *Dominus erat cum Josepho: statim autem sequitur: Et misertus est illius, & dedit ei gratiam in conspectu Principis carceris. Hic vel manibus palpatur, Dei præsentiam auxilium quoque eius efficax complecti: quod & B. Lutherus noster observavit, Tom. 6. Latin. Witeberg. fol. 541. scribens, ita fuisse Dominum cum Josepho, ut Spiritum suum Sanctum ipsi dederit in carcere: Spiritum veritatis, qui ipsum sustentavit in morte, turpitudine & confusione, & inspiravit ipsi hunc sensum: Noli timere, confortetur cor tuum, sustine Dominum.**

Similis locus extat apud Jeremiam, quem sic

sic alloquitur Dominus: *Ne timeas à facie illorum: Quia Ego tecum sum:* ut modificatam verò, vel gratiosam suam præsentiam innuat Dominus, mox addit: ut *ERUAM TE;* Jerem. i. v. 8.

Quamvis etiam David fatetur, se nullibi manus Dei effugere posse: cum præsens Deus sit in coelis, in terrâ, in inferno, in extremis maris, Psalm. 139. vers. 7. 8. 9. non tamen his etiam in verbis nudam Dei propinquitatem describit, sed & operosæ præsentia, vel regiminis Dei meminit, inquiens: Etenim illuc *manus tua DUCET ME, ET DEXTERA TUA TENEBIT ME.* Psalm. 139. v. 10. Ubi nemo non videt, longè plus esse, cum Deus *deducere & tenere,* quàm cum *tantùm adesse* dicitur.

Ita cum idem Vates Jessæus inquit: Propè est Dominus omnibus invocantibus Eum, omnibus invocantibus Eum in veritate. Psalm. 145. vers. 18. mox ipsemet explicat, quid per hoc propè esse intellectum velit, nimirum, quòd *Dominus voluntatem timentium se FACIAT: deprecationem eorum exaudiat, & SALVOS EOS FACIAT.* vers. 19. Ita ergo percipimus, cum *DEUS* propè est timentibus eum, vi hujus præ-

sentia, apud eosdem semper efficaciter operari, in primis desideria illorum implendo.

Minimè omnium autem de solâ suâ adfentiâ Christus verba facit, inquit; Ubi duo, aut tres, in nomine meo congregati sunt, in medio eorum sum, Matth. 18. v. 20. Sed de tali præfentiâ loquitur, quâ ad eventum exoptatum omnia perducantur; juxta interpretationem B. Lutheri in glossâ marginali: & attendendus est versiculus proximè antecedens, qui sic sonat; *Si duo ex VOBIS consenserint super terram de omni RE, quamcunq; petierint, FIET ILLIS à PATRE MEO, qui in cœlis est*: unde apparet non ociosum esse Christum in medio eorum, qui in nomine ipsius cōgregati sunt: sed tanquam Dispensatorem donorum Patris cœlestis, Psal. 68. v. 19. & Ephes. 4. v. 8. Sine gratiosâ enim præfentiâ iis quoque adest Dominus, qui in nomine ejus congregati non sunt: Irrefragabiliter proinde sequitur, specialem quandam & gratiosam præfentiam hîc describi, quæ in precum exauditione, & desideriorum cordis impletione consistat: Et notatu dignum est, quòd Dominus Jesus discipulis suis promissionem consolatione plenam dat, quæ promissio in sola propinquitate consistere non potuisset, siquidem

Matth. 18.
v. 20.

dem hoc modo & impiis aderat: præsentia verò
 auxiliatrix magno ipsis poterat esse solatio.
 Idem sensus est promissionis Christi Matth. 28. ^{Matth. 28.}
 v. 20. *Ecce ego vobiscum sum usq; ad cōsummatio-* ^{v. 20.}
nem seculi: Hisce enim verbis Dominus, tūm
 discipulis suis, tūm universæ Ecclesiæ Christi
 pollicetur, licet post paucos dies in cœlos visibi-
 liter ascendere constituerit, invisibiliter tamen
 se ipsis nihilominus affuturum, adjuvando eos,
 regendo, protegendo, defendendo, & ad æter-
 nam salutem cōservando, eo penè modo, quo
 in Psal. 46. Ecclesiæ defensio promittitur; ^{Psal. 46.}
Dum turbabitur terra, & transferentur montes in cor-
maris, sonuerunt & turbatae sunt aqua Eorum,
conturbati sunt montes in fortitudine Eius, non
habere tamen Ecclesiam vel civitatem DEI quod
metuat: DEUS enim IN MEDIO EJUS, h. e. uti se-
quentibus verbis explicatur: Adjuvabit eam.
DEUS manè diluculo, v. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

Pari modo TIMOR ISAACI AFFLISSE JACOBO
 dicitur, Gen. 31. v. 42. In hoc namq; unico pro ra-
 puppisq; nostri consistit solatii, quòd Dominus
 DEUS noster, Immanuel noster, nobiscum sit;
 Es. 8. v. 10. quòd DEUS pro nobis sit, Rom. 8. v. 31.

Atque hæc de secundo modo præsentia
 DEI, quam gratiosam vocare solemus.

3. Præsen-
tia gloriosa.

Tertio modo præsentia *DEI* dicitur *GLO-
RIOSA*, quâ *DEUS* apud Beatos Angelos & ho-
mines in cœlis est omnia in omnibus: Et hæc
iterum non duntaxat peculiarem ejus apud
Beatos cœlites propinquitatem, sed & conti-
nuam ipsorum glorificationem, & exhilara-
tionem innuit ac comprehendit: *delectationes
enim in dextra DOMINI, usq; in finem*, Psalm. 16.
vers. ult. Et tota Scriptura scater testimoniis,
quàm operosus sit Dominus apud Sanctos An-
gelos & Beatos in cœlis, dum Angelos in bo-
no confirmat, ut in veritate consistant, & Ange-
li sancti maneant, Marc. 8. vers. 38. Angeli lucis,
2. Cor. 11. v. 14. Beatos verò & electos homines
non tantùm conformes facit glorioso corpori
JESU CHRISTI secundùm operationem, quâ sibi
subjicere potest omnia, Philip. 3. vers. 21. glori-
ficat eos, Roman. 8. vers. 30. perducite eos ad glo-
riosam libertatem Filiorum Dei, Rom. 8. v. 21.
Ora ipsorum gaudio, & lingvas exultatione re-
plet, Psalm. 126. vers. 2. Sed etiam utpote *ισαυσελως*,
Luc. 20, 36. faciem suam semper videre finit,
Matth. 18. vers. 10. Cumque omnium bonorum
spe; Nemo ex iis, qui Scripturæ Sacræ gnari
sunt, dubitet, *DOMINUM DEUM nostrum* in æ-
ternâ

ternâ & incessabili exhilaratione Beatorum suorum, maximè in vitâ etiam æternâ incessanter operaturum: hinc luculenter patet, præsentiam quoque gloriosam operatione divinâ minimè vacuum esse: Et proinde talis emergit *Collectio.*
divi dicitur irrefutabilis.

Si in Scripturâ Sacrà non reperitur ullus præsentia divinae modus sine inclusâ operatione definitus, utique nec præsentia Dei sensu Biblico per solam adessentiam completè definiiri potest: Sed necessariò simul per operationem definiiri debet.

Atqui verum prius, quod nimirum nullus modus præsentia Dei in Sacrà Scripturâ extet, qui non, cum adessentiâ, operosam Dei actionem, tanquam partem essentialem, in se complectatur. Ergò & posterius.

Locum Hiob. ii. vers. 8. & 9. quod attinet: *Responsio ad quaedam dicta.*
Hiob. ii.
Excelsior est Dominus cælo, profundior inferno, longior terrâ, & latior mari; non *κρητος, vel κρητος* *τως* ille de præsentia Dei apud creaturas loquitur, sed uti verba antecedentia testantur, agit ibi Sophar de imperscrutabili, & impervestigabili sapientiâ & infinitate Dei. Sic enim textus cohæret: *Forſitan veſtigia Dei comprehendes,*
 &

Et usq; ad perfectum omnipotentem reperies? Excelsior cælo est, Et quid facies? profundior inferno, Et unde cognosces? Non igitur Sophar de nudâ Dei adessentiâ, sed potius de infinitâ & imperscrutabili Ejus scientiâ differit: Et si maximè ἀνεξετάτως locum illum trutinaremus, nihil tamen inde amplius concludere possemus, quàm DEUM esse infinitum, immensum, & incomprehensibilem; id quod extra omnem positum est controversiam: de hoc autem capite jam disceptatur, an præsentia Dei in sacris Bibliis sola sit adessentia, an verò etiam operosa actio? vel num ullo modo DEUS tantum ratione propinquitatis, & adessentiæ, sive omnibus creaturis, sive Angelis & Electis in cælo, aut etiam credentibus in terrâ, sine operatione concurrente, præsens esse dicatur?

*Psalm. 145.
v. 3.*

Verba Psalmi centesimi quadragesimi quinti, v. 3. *Magnus Dominus, Et laudabilis valde, Et magnitudinis Ejus non est numerus:* de immensâ majestate, & infinitâ potentiâ DEI propriè loquuntur: quòd videlicet Nemo eam assequi, aut humanâ suâ scientiâ capere queat. De magnitudine operum quoque DEI loquuntur, quæ DEUS facit in cælo & in terrâ; adeoq;

adeo que de præsentia Dei nihil profus testantur.

Verba Israëliitarum exclamantium: *Estne Dominus in Nobis*, Exod. 17. vers. 7. ne tantillum quidem probant, DEUM sine operatione Israëlitis affuisse, sed murmur Israëliitarum, ex impatientia adversus DEUM exclamantium, describitur: quasi dicant: Figmenta sunt universæ promissiones Dei, quod nobis adesse & opem ferre velit: Adeoque in dubium vocant ἐπισημίαν Dei: Et ridicula ex ipsorum verbis esset collectio, ad probandam solam Dei adessentiam, absque ullâ operatione: Gratiôsâ quidem operatione destituisse, Israëlitæ quiritantur; inde tamen non sequitur, nullo planè modo DEUM apud ipsos occupatum fuisse. Quod si etiam verba allegata penitiùs considerentur, manifestum fit, magis illa contra eos, quàm pro illis facere, qui præsentiam Dei apud creaturas pro merâ adessentiâ habent. Neque enim dubitârunt Israëlitæ de Dei adessentiâ: sed de Dei auxilio. Unde apparet, quòd præsentiam Dei, non pro nudâ adessentiâ, sed pro præsentia auxiliatrice habuerint.

Pari infirmitate laborat probatio ex com-

D

mina-

Exod. 33.
v. 3.

minatione divinâ Exod. 33. vers. 3. *Non ascendam tecum, quia populus duræ cervicis es, ne fortè disperdam TE in viâ.* Quòd enim DEUS gratiâ suâ procul sit ab impiis, extrâ omnem versatur dubitationis aleam: interim præsens ipsis est, & propinquitate suâ & efficaci operatione: Non minus enim conservat illos potentiâ suâ, quàm alias creaturas: cohercet etiam aliquando ipsos, & circulum ponit in naribus eorum: aut μακροθυμία suâ invitât eos ad pœnitentiam: & dirigit malos eorum conatus ad bonum finem: & quæ sunt hujus generis opera circa impios alia. Cæterùm, quem admodum ex Scripturis Sacris, præsentia alia, quàm modificata, h. e. cum operatione semper conjuncta, evinci nequit: Ita nec diversum quod in libris nostris Symbolicis reperietur: Et ἀπεσοδιόνισον omninò est testimonium B. Megal-andri Lutheri, quod ex tom. 3. Jenensi Germanico fol. 457. citatur? *Non enim ibi inficiatur, præsentiam Dei apud creaturas operosam esse: verùm repletivam DEI præsentiam, vel παροσίαν Universalem, per locum Jerem. c. 23. Nonne cælum, & terram ego impleo, dicit Dominus; explicat: Et quòd implere illud Dei, non*
nu-

D. Lutheri
locus.

nudam DEI innuat adessentiam, satis perspicuè idem B. Lutherus docuit in gloisâ suâ marginali super caput Ephesiorum quartum, ubi de *vocula implere, vel replere*, sic loquitur: *ut omnia impleret, hoc est, ut omnia in omnibus operaretur: & sine ipso nihil vel fieret, vel diceretur, aut etiam animo versaretur.* Hic nemo certè meram, vel ociosam Dei adessentiam describi, affirmabit: quin potius operosam, juxta quam DEUS omnia in omnibus operetur.

Quadrant hûc etiam verba B. Lutheri, quæ Tom. cod. fol. 351. extant: *Divinam potentiam omnibus in locis, adeoq; in vilissimo etiam arboris folio, enter, præsentè esse, oportet: hanc nempe ob causam; quia DEUS est, qui omnia creat, operatur & conservat, per omnipotentem suam virtutem, & dexteram suam: uti fides nostra profitetur. Creaturus enim aliquid, aut conservaturus, non Præfectis, aut Angelis utitur, sed potentiâ suâ propriâ ipsemet omnia agit, & operatur; ut verò creet, ac conservet, necessum est, ut ipsemet adsit, suamq; creaturam tam in intimo, quàm in extimo conservet.* Hæc B. Lutherus: Ex quibus apparet; Beatum Megalandrum, generalem Dei impletionem, non

pro merâ adessentiâ habere; sed & efficacem eidem operationem apud Creaturas assignare, tam quoad earundem creationem, quàm quoad conservationem. Consentit hâc in parte B. Augustinus Epist. 57. ad Dardanum, sic scribens: *Sic DEUS est per cuncta diffusus, ut non sit qualitas mundi, sed substantia CREATRIX Mundi, sine labore REGENS, & sine onere conservans mundum*: Hæc B. Augustinus: Itaque inconcussum etiamnum manet, DEI præsentiam apud creaturas nullam sine operatione definiri, sed utramque individuo nexu connecti & conjungi; imò præsentiam DEI sine operatione completè & *ôversivâs* describi minimè posse.

Augusti-
nus.

ANTITHESIS.

Antithesis. Econtrâ Heterodoxum 1. est, docere præsentiam DEI apud creaturas, in Scripturis aliquando, ut solam adessentiam, sine efficaci operatione, describi. Neque enim ex Scripturâ Sacrà hoc evinci vel demonstrari potest.

2. Heterodoxum est, quòd DEUS aliquando nudâ suâ adessentiâ, sine ullâ efficaci operatione, suos solatus sit; siquidem nec hoc probari potest.

Hæc

3. Heterodoxum est, quòd Dei immensitas, pro præsentiâ ejus apud creaturas nonnunquam sumatur. Infinitus enim & immensus fuit DEUS ab omni æternitate, antequam ulli creaturæ præsentem se exhibuit.

4. Heterodoxum est, quòd operatio Dei apud creaturas pro nudo accidente præsentiæ Dei sit habenda: cùm pars sit essentialis præsentiæ modificatæ, prout ipsa in Verbo Dei revelato describitur.

5. Heterodoxum est, cùm adessentia DEI, & operatio ejus apud creaturas invicem commiscentur; perinde, uti malè una ab altera separatur.

6. Heterodoxum est, quòd efficax DEI operatio tantùm sit effectus, vel fructus, & non potius pars essentialis præsentiæ DEI.

Atque hæc de primo Capite contro-
troverso dicta sufficiant.

CAPUT SECUNDUM.

DE CAUSA, VEL
FUNDAMENTO PRÆ-
SENTIÆ DEI APUD CREATURAS:

& in specie de fundamento omni-
præsentiaë CHRISTI secundum
humanam naturam.

I.

STATUS CONTROVERSIÆ
de hoc Capite.

Rtâ controversiâ de Præ-
sentiaë DEI ratione, & definitione,
mox de eo quoque disputatum fuit
inter quosdam Augustanæ Confes-

- I. sioni addictos Theologos, Primò, *An præsen-
tia DEI modificata apud creaturas, prout in Sa-
cris Bibliis describitur, à solâ immensitate & in-
finitate DEI, an verò etiam à liberrimâ Ejus vo-
luntate oriatur?* Ubi una pars solam immen-
sitàtem & infinitatem pro fundamento præ-
sentiaë divinæ habuit: Altera verò immen-
sitàtem DEI, & liberrimam Ejus volunta-
tem

tem in præsentia simul concurrere, contendit.

Postea de hoc etiam controvertitur, quod II.
sit omnipresentia CHRISTI JESU juxta carnem, fundamentum proprium & proximum? An voluntas & beneplacitum DEI? an personalis unio? An ad dexteram Dei sessio? Ubi iterum unam sententiam hæc, alteram illa pars amplectitur & propugnat.

II.

DECISIO HUIUS CONTRO-
VERSIAE.

JAM si recto ordine & justâ methodo de hoc *Enodatio*
I. Questio
nis.
 negotio loqui velimus, facile controversia
 illa decidi & componi potest. Quod enim
 attinet gratiosam, & gloriosam, vel cœlestem
 præsentiam Dei, apud credentes in terrâ, &
 Beatos Cœlites, utique hæc, quatenus est gra-
 tiosa & gloriosa à solâ liberrimâ, propitiâ &
 clementissimâ Dei voluntate dependet: quic-
 quid enim nobis ex hac præsentia obtingit,
 purum putum donum gratuitum est Domini
 Dei nostri; absque cujus propitiâ voluntate si
 foret, nihil prorsus tale, & ne gry quidem acci-
 pere

FUNDAMENTO PRÆSENTIÆ DEI

pere possemus. Penes Ipsum namque stetit
hominibus promittere, quod ad ipsos venire,
ipsisque benedicere velit, Exod. 20. vers. 24.
Liberrimæ Dei voluntatis fuit, num peccata
Nobis remittere, Filium suum unigenitum da-
re & mittere, adeoque num nostri misereri vo-
luerit. Hinc Scriptura affirmat, quod *opere-*
tur DEUS universa, juxta decretum VOLUNTA-
TIS suæ, Ephes. 1. vers. 11. operatur autem non
absens, sed præsentissimus. DEUS enim est
Nobis propinquus, Jerem. 23. vers. 23, Ita David
quoque ait: *Domine IN VOLUNTATE TUA*
PRÆSTITISTI decori meo virtutem, Psal. 30. v. 8.
& Psal. 132. vers. 14. introducitur DEUS, sic lo-
quens: *Hæc requies mea in seculum seculi: Hic*
habitabo; quoniam ELEGI eam. Unde & Ser-
vator Christus inquit: *COMPLACUISSE Patri*
NOSTRO dare Nobis regnum, Luc. 12. v. 32. & B.
Apostolus ait: *εὐδόκησεν ὁ θεὸς beneplacitum fuisse*
Domino, per stultitiam prædicationis salvos face-
re credentes, 1. Cor. 1. v. 21. item, *Patefecisse Nobis*
DEUM τὸ μυστήριον voluntatis suæ, κατὰ τὴν εὐδοκίαν,
juxta beneplacitum suum, quod proposuerat in se-
ipso, Ephes. 1. v. 9. & *COMPLACITUM fuisse Pa-*
tri, per Filium cuncta ἀποκαταλλάξαι, vel reconci-
liare

liare erga se, Ephes. 1. vers. 19. Quò votum etiam illud Apostolicum spectat, ut compleat DEUS *πάντα ἐνδοξίαν*, omne beneplacitum bonitatis, 2. Thessal. 1. vers. 11. Etsi enim in hisce dictis præsentia Dei non semper exprimitur, ea tamen & talia opera ac beneficia Dei describuntur, quæ gratiosè præsens DEUS suis præstare solet. Adeoq̄ue luculenter ex allegatis dictis patet, gratiosam & beneficam Dei præsentiam, à propitiâ & paternâ Dei voluntate, ac *ἐνδοξίᾳ* profluere & oriri.

Quoad Universalem verò præsentiam Dei, duo accuratè pensitanda veniunt: Primò, adessentia Dei ipsa, quæ ab immensitate, & infinitate essentia ac potentia divinæ oritur. Nisi enim infinitus, immensus ac omnipotens esset DEUS, creaturis omnibus adesse non posset: quia verò immensus, infinitus ac omnipotens est, hujus ipsius immensitatis & omnipotentia ratione à Creaturis abesse non potest. Deinde in hac universali præsentia Dei considerandum est regimen mundi, quod utique à liberrimo Dei arbitrio unicè dependet: Si enim ita visum fuisset Deo, à gubernatione cœli & terræ prorsus abstinere potuisset: *Facit enim*

E

Domi-

22 DE FUNDAMENTO PRÆSENTIÆ DEI

Dominus hic noster omnia, QUAE VULT, in cœlo,
 & in terrâ, in mari & omnibus abyssis. Benepla-
 citum autem fuit Creatori, suam creaturam gu-
 bernare & conservare; pusillum namq; & ma-
 gnum Ipse fecit. & equaliter cura est illi de omni-
 bus: Sap. 6. v. 8. Et attingit à fine usq; ad finem for-
 titer, omniaq; disponit suaviter: Sap. 8. v. 1. In Ipso
 omnia consistunt: Coloss. 1. v. 17. & portat omnia
 verbo potentia suæ; Hebr. 1. v. 3. quæ omnia ex
 liberrimâ Dei voluntate fieri, nemo facilè infi-
 cias iverit; cùm tam manifestum sit, quàm lu-
 cem splendere in meridie. Præsentiam verò
 Christi secundum carnem quod attinet, &
 quomodo de eâ loquendum, ita se res habet;
 quòd Christus θεός & ἄνθρωπος nunc in statu Exalta-
 tionis, secundum utramque naturam univer-
 saliter adsit omnibus creaturis, gratiosè autem
 omnibus piis in terrâ; & gloriosè omnibus An-
 gelis & Electis in cœlo. Fundamentum & fons
 universalis omnipræsentia Christi secundum
 carnem exaltatam, Unio est duarum natura-
 rum personalis: Nisi enim DEUS in carne se
 manifestasset, & πάν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος in ipso
 σωματικῶς habitasset, utique nullâ prorsus ratio-
 ne caro ista Filii Dei cœlum & terram præsen-
 ter implere, & potenter regere potuisset. Quod
 usur-

Responsio
 ad secun-
 dam que-
 stionem.

usurpationem verò plenariam acceptæ majestatis attinet, ejus fundamentum est Exaltatio & sessio ad dexteram Dei. Expressè enim scribit Apostolus, *ideò Christum adscendisse ὑπερῶν πάντων τῶν ἰσχυρῶν, ut omnia impleveret*, Eph. 4. v. 10. Per hanc igitur sessionem ad dexteram Dei, omnipræsens & majesticum illud dominium super omnes creaturas, secundùm carnem collatum est Christo, *ut inimicos jam scabellum habeat pedum suorum*, Psal. 110. vers. 2. *Et omnia ipsi subjecta sint*, Hebr. 2. v. 8.

Id quod veteres etiam lubenter fatentur; Confessio Patrum orthodoxorum. Theodoretum testimonium extom. primo operum suorum fol. 242. in Appendice Libri Concordiæ citatur, sic sonans: *Sede à dextris meis: humanitùs hoc dictum est: ut enim DEUS, sempiternum habet imperium. Sic ut homo accepit, quod ut DEUS habebat, ut homo igitur audit: Sede à dexteris meis: Nam ut DEUS sempiternum habet imperium.* Liqueat ex hoc Theodoretum testimonio, quòd Christus secundùm humanam naturam, ex sessione ad dexteram Dei imperium æternum acceperit. Similia leguntur apud B. Ambrosium super c. 1. epist. ad Hebræos, apud Primasium ibidem, & apud alios scriptores Ecclesiasticos passim.

24 De FUNDAMENTO PRÆSENTIÆ DEI

Confirmatio
ex Libro
Concordiæ.

In nostris quoque Ecclesiis hætenus
 ἰεροθωμαδου docuimus, quòd Christus secundùm
 carnem, infinitam majestatem & gloriam,
 (quâ omnipræsens est,) partim ex unione per-
 sonali, partim ex ὑπερψωσῆ ad dextram Dei ac-
 ceperit: quâ de re, verba Libri Concordiæ in
 Epit. pag. 579. sic sonant: *Credimus, docemus &
 confitemur, Filium hominis ad dexteram omnipo-
 tentis majestatis & virtutis DEI REALITER, hoc
 est, verè & reipsâ, secundùm suam humanam na-
 turam esse exaltatum: Idque minimè absur-
 dum est, cum homo ille in DEUM assumtus fuerit,
 quàm primum in utero matris à Spiritu Sancto
 est conceptus, ejusq; humanitas jam tum cum Fi-
 lio Dei Altissimi personaliter fuerit unita & post
 pauca: donec post resurrectionem in plenariam
 usurpationem, manifestationem & declaratio-
 nem divinæ majestatis collocaretur, & hoc mo-
 do in gloriam suam ingrederetur. Itaq; jam
 non tantùm ut Deus, verùm etiam ut homo,
 omnia novit, omnia potest, omnibus creaturis præ-
 sens est, & omnia, quæ in cœlis, in terris, & sub
 terrâ sunt, sub pedibus suis & in manu suâ habet.
 In solidâ verò, planâ & perspicuâ repetitione
 ac declaratione, Liber Concordiæ p. 727. sic lo-
 quitur:*

quitur: *Credimus, docemus & confitemur, assumptam humanam naturam in Christo, non tantum essentialis suas proprietates habere & retinere: sed præterea etiam per unionem personalem, quâ cum divinitate mirando modo copulata est, & postea per glorificationem, exaltatam esse ad dexteram majestatis, virtutis & potentia, super omne, quod nominatur, non tantum in hoc, sed etiam in futuro seculo.* Ita unio personalis, & glorificatio, vel exaltatio pag. 731. itidem conjunguntur. Adeoque *ἡθεωσιότης*, & firmissimum adhuc est omnipræsentia Christi universalis fundamentum esse, tum unionem personalem, tum exaltationem ad dexteram majestatis DEI.

Gratiosa verò præsentia Christi secundum carnem apud credentes itidem dependet ab unione personali duarum naturarum, tanquam à principio primo, simul autem à liberâ voluntate, & propitiâ *ἔυδοκία* Domini nostri Jesu Christi: quâ de causâ singulariter promisit, *se Nobis affuturum, apud nos mansurum, & cum Patre suo ad Nos venturum, immò & mansionem facturum, Matth. 18. vers. 20. Matth. 28. vers. 20. Johan. 14. v. 23.*

E 3

Glorio-

26 DE FUNDAMENTO PRÆSENTIÆ DEI

Gloriosa præsentia Christi secundùm carnem apud Beatos Angelos, & Electos in cœlis, itidem duarum naturarum unione personali ceu fundamento nititur, tanquam vero fonte omnis gloriæ in humanâ carne: Quoad ordinem temporis autem fundamentum quoque est Ascensio & Sessio ad dexteram majestatis Dei: Ante hanc enim exaltationem ad dexteram Dei caro Christi Beatis cœlitibus, gloriosâ ratione haudquaquam præsens fuit, vel esse potuit. *Ascendit enim ad Patrem suum, & ad Patrem nostrum, Johan. 20. vers. 17. ut mansionem NOBIS pararet, Johan. 14. vers. 2. & 3. Et Nos cum Eo sedere fecit simul in cœlestibus Eph. 2. vers. 6. Ascendit ut πολιτόμα nostrum, & πόλις μέγιστη esset in cœlis, Philip. 3. vers. 20. Hebr. 13. v. 14.* Hâc gloriosâ ratione Christus in statu Exinanitionis, secundùm carnem in cœlis nondum fuit præsens Sanctis Angelis, & Beatis cœlitibus: oportuit enim ipsum prius pati: & tùm demum in gloriam suam intrare, Luc. 24. v. 26. Similiter Christus in statu quoque humiliatōnis non sic omnibus adfuit creaturis, regendo, & gubernando eas: quemadmodum nunc in statu Exaltationis dominatur. Nondum enim
sede-

sederat ad dexteram Patris, ut omnia impleret:
 Unde in articulo tertio Confessionis Augustanae ^{Confessio} ^{Augustana.}
 Christus ad dexteram Dei sedisse scribitur,
ut perpetuò regnet & dominetur omnibus crea-
turis: Sanctificetq; credentes in Ipsum: misso in
corda eorum Spiritu Sancto, qui regat, consoletur
ac vivificet eos, ac defendat adversus Diabolum,
& vim peccati.

Itaque nec Scriptura Sacra, nec Augustana
 Confessio, vel etiam Liber Christianae
 Concordiae, solam unionem personalem pro
 unico fundamento, realis omnipraesentiae
 Christi secundum carnem apud creaturas
 agnoscit; sed simul exaltationem, quae Christo
 per Ascensionem, & sessionem ad dexteram
 Dei obtigit. Cum enim spontanea & volunta-
 ria humiliatio & exinanitio intervenerit, pluri-
 ma intermisit Christus, & à plurimis abstinuit,
 quae alioquin, nisi exorsus & liberè se exinani-
 visset, certo certius fecisset. Necessum proin-
 de fuit, formam prius servi deponere, & in glo-
 riam intrare, ubi demum CHRISTUS se-
 cundum carnem plenarium & omniprae-
 sents dominium in caelo & in terrâ exorsus
 est.

Inte-

Interim ambabus manibus largimur & hoc, quòd majesticæ & per sessionem ad dexteram collatæ omnipræsentia *primum fundamentum* quoque sic Unio personalis duarum naturarum in CHRISTO JESU: sicut Liber Christianæ Concordiæ perspicuè testatur; modò concedatur, quòd Exaltatio & sessio ad dexteram Dei, post statum Exinanitionis demum facta sit, & plenarium usum majesticæ omnipræsentia necessariò præcesserit. Sic enim habent verba Libri Concordiæ pag. 745. *Credimus illis Scripturæ testimoniis, (ubi duo aut tres in nomine meo congregati sunt, in medio eorum sum: Item: Ego vobiscum usq; ad consummationem seculi,) majestatem hominis Christi declarari, quam Christus, qui sedet ad dexteram majestatis, & virtutis DEI ACCEPIT: ut videlicet etiam secundum illam assumptam naturam præsens esse possit, & quidem præsens sit, ubicunq; VELIT.* Hic divinatione opus haud est, num Liber Concordiæ affirmet, præsentiam Christi universalem, respectu humanitatis à sessione ad dexteram Dei dependere & provenire. Verba enim maximè sunt perspicua, tum quoad POSSE, tum quoad ipsum ESSE.

Et

Et quia sententia hæc Scripturæ Sacræ examus-
sim congruit, æquum omninò est, ut in illâ pe-
nitissimè acquiescamus.

ANTITHESIS.

Non rectè econtrà 1. vel docetur, vel dicitur, *Antithesis.*
quòd omnipræsentia Dei apud Creatu- I.
ras, unicè ab infinitate & immensitate e-
jus oriatur; adeoque voluntas Dei liber-
rima excludenda sit.

2. Heterodoxum est, cùm personalis unio II.
duarum naturarum in Christo, princi-
pium solitarium & unicum omnipræsen-
tis majestatis & plenarii domini CHRISTI
secundum carnem statuitur.

3. Heterodoxum est, quando Exaltatio ad III.
dexteram Dei pro fundamento omnipræ-
sentia CHRISTI, jam præsertim in sta-
tu Exaltationis non agnoscitur: cùm ta-
men Scriptura Sacra, & Libri Symbolici
nostri perspicuè hoc testentur. Et hæc
de secundo etiam capite controverso di-
cta sufficiant.

F SEQUI-

SEQUITUR TERTIUM.

DE DOMINI JESU
CHRISTI SECUNDUM CAR-
NEM incessante Dominio, & Regimine
super omnes creaturas, in ipso statu humilia-
tionis, quin & in mediâ
morte.

I.

STATUS CONTRO-
VERSÆ.

Estatur experientia, cum in
fidei articulis à viâ rectâ non nihil,
quoad unicum saltem caput exorbi-
tamus & discedimus, mox alia inde
puncta controversa sequi. Quod ipsum in hâc
quoque differentiâ apparet. Disceptarunt
enim aliqui Augustanæ Confessioni addicti
Theologi, inter alia, de hoc quoque themate:
*An commodè de Christo JESU dici possit, quòd se-
cundum carnem, in ipso statu humiliationis, quin
& in ipsâ Morte, SEMPER ET INCESSANTER
cælum ac terram, ut Rex, gubernârit, & potenter
quidem,*

quidem, occultè tamen, dominatus sit. Ubi quidam in Affirmativam, quidam in Negativam sententiam descenderunt, aliquot hâc de re utrinque editis scriptis, & cumulatis quæstionibus controversis.

II.

DECISIO HUIUS CONTROVERSIÆ.

PLurimum autem refert scire, cui parti, sine violatione fidei Christianæ, adstipulari debeamus. Manifestum enim est, cum docetur, Christum hominem, vel secundum humanitatem suam, à primo conceptionis momento, etiam in statu humiliationis, immò in mediâ morte semper & incessanter cœlum & terram, omnesque creaturas, ut Regem gubernâsse, & potenter quidem, occultè tamen dominatum esse; ἐξ ἀνάγκης sequi, & simul necessariò asseri, quòd assumptio humanitatis in personam Filij Dei, sit, propriissimo loquendi modo, ipsa consummata Exaltatio Christi secundum carnem, & quidem ea ipsa ὑπερόψωσις, de quâ B. Paulus loquitur Philip. 2. Sequitur & hoc, Christum à primo conceptionis momento in cœ-

lum ascendisse, & ilicò ad dexteram Patris sui
coelestis sedisse.

Affirmandum & hoc est necessariò, non
usurpasse Christum majestatem suam secun-
dum carnem, in statu humiliationis, quando,
& quomodo voluerit: Sed semper & incessan-
ter; aliquando tamen apertè, aliquando oc-
cultè.

Præterea dicendum foret, quòd Christus
usu acceptæ majestatis, in statu Exinanitionis
se non abdicarit. Facile insuper quis eò de-
laberetur, ut assereret, Christi carnem DEO es-
se æqualem, & unum cum DEO, & quæ similia
sunt alia. Cùm verò effata hæc saniori doctri-
næ, & Libro Christianæ Concordiæ Symboli-
co minimè congruant: Nos omninò decet,
novas opiniones fugere: & juxta ductum ver-
bi divini, nostrorumque Symbolorum, de
controversiâ motâ differere & docere: Nimi-
rum quod Christus secundum carnem in statu
exinanitionis gratiosè quidem affuerit creden-
tibus, quorum caput, & mediator, & rex secun-
dum utramque naturam erat: verùm juxta
eandem humanitatem tum temporis totum
hoc universum incessanter non gubernarit:
nec

*Vera re-
sponsio ad
hanc ques-
tionem.*

nec omnia idiomata divina *ἐνεργητικὰ* semper, ac incessanter usurpârit: Sed quòd divina natura in carne humanâ, & per eam, quando, ubi, & quomodo voluerit in operibus particularibus, utpote in miraculis, & similibus, operata sit & refullerit, in medio statu humiliationis. Hæc sententia orthodoxa est, & Scripturæ Sacræ undique consona.

Ut verò fundamentum veritatis tantò evidentiùs appareat, sciendum est: Primò, non negari, quod caro Christi in unione personali, & per eam acceperit potestatem & potentiam omnipræsenter dominandi in cœlo, & in terrâ: aliàs enim tota plenitudo Deitatis corporaliter non in Christo habitâsset, Colofs. 2. vers. 9. Et quomodo constaret, quòd Christus gloriam suam in statu etiam humiliationis manifestaverit? Johan. 2. v. ult.

*Confirmatio
responsionis.*

Nec negatur secundò, CHRISTUM acceptam divinam majestatem, potentiam, gloriam, & virtutem toto vitæ suæ in terris peractæ tempore reverà & realiter retinuisse. Mansit enim in ipsâ etiam exinanitione DEUS & homo in unitate personæ;

F 3

salva

salva quoque unio illa profundissima carnis & personæ Filii Dei perstitit. In cujus rei testimonium Christus quoque in carne & per carnem nonnunquam divina & supernaturalia edidit ac perfecit opera: cæcis visum, surdis auditum, mutis loquelam, leprosis mundiciem, mortuis vitam restituendo, Matth. 11. vers. 5. Luc. 7. vers. 22. In die quoque Palmarum, Jerosolymam ingrediens, stupendum adhuc miraculum edidit, mensas Nummulariorum & vendentium evertens, omnesque vendentes & ecentes in templo, ejiciens, Matth. 21. vers. 12. Luc. 19. v. 45. Quod miraculum non immeritò B. Hieronymus inter maxima & præcipua recenset.

De hoc autem potissima nunc est controversia, *An caro Christi, non obstante statu Exinanitionis, omnipræsenter, non minùs, quàm Filius Dei secundum divinam suam naturam, cælum & terram potenter & omnipræsenter gubernârit, adeoq; semper & incessanter omnem suam acceptam majestatem divinam plenariè usurparit?* Affirmare hoc, toti Scripturæ Sacræ adversum foret, literæque perspicuæ, & τῶ πῆτῶ Libri Concordiæ repugnaret.

In

In Novo namque Testamento legimus, quòd Christus se exinaniverit, vel evacuârit: ^{1.} *Ex scriptura*
ἐκένωσε, Philip. 2. vers. 7. quod secundum natu- ^{ra.} *Philip. 2.*
 ram humanam solam factum, intelligi debet: divina enim nec exaltari, nec humiliari potest: Cùm DEUS omni ex parte in essentia suâ sit immutabilis, Malach. 3. vers. 6. *Κένωσις* itaque necessariò secundum solam naturam humanam Christo tribui debet: quòd se voluntariè exinaniverit, & à plenario usu majestatis ac gloriæ divinæ abstinuerit; salvo usu particulari, quo infinitam suam potentiam, & virtutem etiam secundum carnem, in statu humiliationis pro lubitu exeruit, ut constaret, totam plenitudinem Deitatis in ipso habitare. Quoad plenarium verò usum dominii & regiminis, exinanivit se Christus usque ad consummationem status humiliationis. Quo finito demum, mediante Ascensione, & ad dexteram Sessione, ad plenarium usum majestatis divinæ pervenit: quâ de re pulcherrima sunt verba B. Apostoli, ^{*Ephes. 1.*}
Ephes. 1. vers. 21. sic scribentis: DEUS suscitavit Christum ex mortuis, & sedere fecit eum ad dexteram suam in cœlestibus: supra omnem Principatum, ac potestatem, & virtutem, & dominium,

minium & omne nomen, quod nominatur non solum in seculo hoc, verum etiam in futuro: Et omnia subiecit sub pedibus ejus: & dedit eum caput super omnia ipsi Ecclesiae, quae est corpus illius, complementum ejus, qui omnia in omnibus adimplet. Nemo utique negaverit, de plenario usu divinae potentiae, gloriae, virtutis, & majestatis Christi secundum carnem ab Apostolo disseri: Universi enim nostri Doctores Evangelici testimonium illud adhibent, ad solidam refutationem Calvinistarum; Et quidem non immerito. Dicit autem B. Paulus, quod Christus ad plenum hoc dominium pervenerit, cum resuscitaret ipsum ex mortuis DEUS, & ad dexteram suam collocaret. Ubi profecto alia sessio non innuitur, quam illa, de qua B. Marcus scribit: *Marc. ult.* *Et Dominus quidem JESUS postquam locutus est eis, assumptus est in caelum, & sedit a dexteris DEI: Marc. 16. vers. 19.* Perspicue ostendens, Christum non in primo conceptionis momento, sed in Ascensione demum ad dexteram DEI exaltatum esse: id quod series etiam Articulorum in Symbolo Apostolico reliquisque Nostris Symbolis luculenter testatur.

Quid

Quid quòd inevitabiliter conceptio & sessio ad dexteram DEI invicem confunderentur, ordo quoque in Symbolo Apostolico penitus interverteretur, & ima summis miscerentur, si à conceptionis puncto Christus ad dexteram DEI sedisse diceretur? Cùm igitur B. Apostolus perspicuè affirmet, quòd Christus per sessionem ad dexteram DEI, post Resurrectionem suam, plenarium dominium super omnes Creaturas demùm consecutus sit, h. e. tùm demùm ad plenariam usurpationem suæ inhabitantis plenitudinis divinitatis pervenerit: Hinc irrefutabiliter sequitur, Christum plenariâ usurpatione ante resurrectionem caruisse: & quidem ex solo hoc capite, quòd spontè se abdicavit & ad tempus exinanivit.

In hac ipsâ epistolâ c. 4. vers. 10. aliud itidem firmissimum & validissimum extat fundamentum, ex quo patescit, quòd Christus Jesus secundum carnem, in statu Exinanitionis plenarium & Universale dominium in cælo & in terrâ minimè exeruerit, sed potius illo, propter κένωσιν, abstinuerit. Sic enim ibidem Apostolus inquit: *Ascendit in cælos ut omnia impleret.* Sequitur ergò, quòd
 G... ante

ante illam ascensionem juxta carnem non omnia impleverit; alioquin impletio omnium, ut immediatus fructus Ascensionis allegari non posset. Cumque utraque ex parte confessum sit hoc, per verba, *ut omnia impleret*, nihil aliud, quam universale dominium majesticum omnipraesentis Christi, indicari; illud verò, juxta Apostoli pronunciatum, demum Ascensionem Dominicam insequutum sit; Nemo non inter Christianos omnes videt, Christum in statu Exinanitionis non omnia implevisse, sed impletionem illam universalem omisisse.

Accedit hinc pathetica illa Christi ad Patrem suum coelestem facta oratio, quæ sic sonat: *Clarifica me Pater, apud Te ipsum illa claritate, quam habui apud Te antequam Mundus fieret*, Johan. 17. vers. 5. Jam dum orat Christus clarificari in tempore, claritate divinâ: utique secundum humanam, & non divinam naturam, petitio illa intelligenda erit: Christus enim, ut *DEUS* in tempore nihil accepit: Neque claritatem suam, ut *DEUS* unquam deposuit, aut amisit: Rogat verò Christus, ut clarificetur claritate divinâ, & infinitâ, quam

quam ab æterno habuerit, & quidem non apparenter coram hominibus; sed ἀληθῶς, & apud ipsummet Patrem cœlestem: *clarifica me apud Te ipsum*, inquit Dominus. Si ergo claritatem hanc petiit, utique cum peteret, nondum habuit: cùm tamen πάντων τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος in ipso corporaliter habitaret. Non ergo ipsam claritatem, vel majestatem, sed ejusdem tantùm usurpationem plenariam rogasse ipsum sequitur. Apodicticè enim concluditur: Qui non tantùm totam plenitudinem Deitatis corporaliter in se habitantem habet, & possidet, sed & eandem plenariè, ac incessanter usurpat, ita ut omnia operetur, & regnet, sicut ipse *DEUS*: Ei nihil prorsus deest; nec opus Ille habet amplius clarificari, aut ulteriorem clarificationem petere à Deo: Atqui *CHRISTUS* secundum carnem, non tantùm omnem majestatem, & potentiam divinam verè habuit, (quod minimè negatur,) sed & quorundam opinione, eandem plenariè usurpavit.

Ergo ulteriore clarificatione opus ipsi nō fuit; adeoq; nec petitio pro clarificatione quicquam profuit. Dicat n. qui potest, quis sēsus petitionis

hujus fuerit? & an non, si militet prædicta quorundam opinio, votum Christi *γλαύκωμα* potius, quã seria oratio videatur? Quãdoquidẽ verò *ἐμφοτικώτατος* rogavit Christus, ut clarificetur, & quidem apud ipsum Patrem: utique necessariò sequitur, Ipsum tunc temporis nondum plenariè in cœlo & in terrâ secundum carnem dominatum esse. Nec valet hîc effugium, quasi universalis sui Regiminis manifestationem majesticam coram mundo Christus tantum flagitârît. Expressè enim dixit Dominus: *Clarifica me apud TE IPSUM*. Nec probatum, vel evictum adhuc est, quod Christus secundum carnem omnipræsens cœlum & terram, in ipso etiam statu exinanitionis, gubernârît; sed occulto modo.

Immò propter profundissimam *κένωσις* Domini secundum carnem, dominium illud protus subsistere nequit, uti infra in diexodo capitis quarti fusius audiemus. Obsecro enim, quomodo hæc inter se conveniunt: Conquestus est Dominus lamentabiliter secundum carnem, quòd à DEO derelictus, & quòd infra Angelos diminutus sit, Psal. 22. vers. 1. Psal. 8. v. 5. Hebr. 2. vers. 9. Et hic ipse tamen Christus eo ipso,

ipso, cum ita quiritaretur, tempore, super omnes Angelos ac Principatus dominatus fuit. Hâc ratione tota Christi passio nuda fieret simulatio: quasi apparenter tantum coram hominibus in formâ servi Christus secundum carnem se exhibuisset; occultè autem & coram oculis Dei juxta hanc ipsam carnem Dominus dominans super omnes creaturas fuisset. Prohibeat Altissimus ejusmodi simulationem: sic enim facilè sequeretur, pretiosè quidem Nos esse redemptos, sed tantum coram hominibus: Non autem caro constituisse precio, & durissimo labore, redemptionem nostram coram Deo nostro.

Ea propter Liber Christianæ Concordiæ à multis præclarissimis & profundis Theologis, præviâ accuratissimâ deliberatione, conscriptus, & probè trutinatus, rotundè, clarè & perspicuè, ex verbo Dei docuit, quòd Christus in statu *ταπεινώσεως* secundum carnem, non semper plenariè, sed tantum quando, quomodo, & ubi ipsi visum fuit, majestatem suam divinam usurpârit. Verba Libri Concordiæ in Epit. pag. 579. sic sonant: *Eam majestatem, ratione unionis personalis, semper Christus habuit, sed IN*

2.
Ex Libro
Concordiæ.

STATU SUAE HUMILIATIONIS sese exinanivit: qua de causâ, reverâ, ætate, sapientiâ, & gratiâ apud DEUM atque homines PRO-FECIT. Quare MAJESTATEM ILLAM, NON SEMPER, SED QUOTIES IPSI VISUM FUIT, EXERUIT: donec formam servi, non autem naturam humanam, post resurrectionem plenè & prorsus deponeret, & divinam Majestatem PLENE USURPARET, manifestaret, atque monstraret, & hoc modo in gloriam suam ingrederetur: Itaque JAM non tantùm ut DEUS, verùm etiam ut HOMO, omnia novit, omnia potest, omnibus creaturis præsens est, & omnia, quæ in cœlis, in terris, & sub terrâ sunt, sub pedibus suis & in manu sua habet. Hæc ita se habere, CHRISTUS ipse testatur, inquit: mihi data est omnis potestas in cœlo & in terra. Et Paulus ait: Ascendit super omnes cœlos, ut omnia impleat. Hanc suam potestatem ubique præsens exercere potest: neque quicquam illi aut impossibile est, aut ignotum.

Hic expressè audimus, 1. quòd CHRISTUS in statu humiliationis, quoad majestatem omnipotentis se evacuavit: 2. quòd eandem non semper usurpavit, & exeruit: 3. quòd demum

demum post formam servi depositam, & finito statu humiliationis, non tantum ad plenam manifestationem, & demonstrationem, sed & ad plenarium usum evectus sit. 4. quod JAM UT HOMO omnia sciat, omnia noirit, omnia possit: omnibusque creaturis praesens sit. 5. quod omnia in caelo, & in terra sub pedibus suis, & in manu sua habeat.

Similia leguntur in Repetit. Artic. Concord. pag. 731. hisce verbis memorabilissimis; *Ex hac unione & naturarum communione humana natura habet illam exaltationem, post resurrectionem a mortuis, super omnes creaturas in caelo & in terra; quae (sc. exaltatio) revera nihil aliud est, quam quod CHRISTUS formam servi prorsus deposuit: Interim tamen humanam naturam non deposuit; sed eam in omnem aeternitatem retinet, adeptus autem secundum humanam naturam PLENAM POSSESSIONEM & DIVINAE MAJESTATIS USURPATIONEM. Eam vero Majestatem statim in sua conceptione, etiam in utero matris habuit, sed ut Apostolus loquitur, se ipsum exinanivit, eamque, ut D. Lutherus docet, in statu sua humiliationis secreto habuit, neque eam semper, sed QUOTIES IPSI VISUM FUIT, USURPAVIT. Jam vero, postquam non comminatione,*
ut

44 DE DOMINIO CHRISTI HOMINIS

ut Alius Quispiam Sanctus, in caelos ascendit, ed ut Apostolus testatur, super omnes caelos ascendit, & revera omnia implet, & ubiq³, non tantum ut DEUS, verum etiam ut HOMO, praesens dominatur & regnat, a mari usq³ ad mare: quemadmodum olim Prophetæ de Ipso sunt vaticinati, & Apostoli testantur, quod Ipsi Christus cooperatus sit, & sermonem ipsorum sequentibus signis confirmaverit.

Talia $\sigma\upsilon\mu\phi\omega\alpha$ folio 741. quoque leguntur: Sentimus itaq³ & docemus cum veteri orthodoxa Ecclesia, quemadmodum illa hanc doctrinam ex Scriptura Sacra declaravit: quod humana in Christo natura majestatem illam acceperit, secundum rationem Unionis hypostaticæ: Id sic accipi volumus: Cum tota divinitatis plenitudo in Christo habitet, non tantum eâ ratione, quâ in sanctis hominibus, & Angelis, sed CORPORALITER, hoc est, IN PROPRIO SUO CORPORE, sentimus, quod Ea, omni sua majestate, virtute, gloria, operatione, in assumptâ humanâ naturâ, LIBERRIME, (quando, & quomodo Christo visum fuerit) luceat, & in eâ, cum eâ & per eam, divinam suam virtutem, majestatem, & efficaciam exerceat atq³ OPERETUR. Et post pauca: AT NUNC,
post

post depositam servi formam, majestas Christi plenè & EFFICACISSIME, atq; manifestè, coram omnibus Sanctis in cælo & in terris sese exerit. Et nos in alterâ illâ beatissimâ vitâ hanc Ipsius gloriam facie ad faciem videbimus, ut Johannes testatur, c. 17.

Huc usque Liber Concordiæ: Ubi notandum, quod verba LUCERE, MANIFESTARE, EXERERE, minimè eò tendant, quasi Dominus post depositam servi formam tantum majestatem suam manifestârit, quam antea occultè usurpârit: sed utrumque conjungitur, nimirum quòd Christus formâ servi depositâ divinam suam potentiam, gloriam & virtutem plenariè, efficaciter, & manifestè exercuerit & exeruerit. Fas proinde non est, verba Libri Concordiæ plana & perspicua in sensum alienum detorquere, quasi Liber hic symbolicus doctrinæ istî faveret, quòd Christus in statu humiliationis, etiam secundum carnem, suam majestatem divinam plenariè & incessanter, sed occultè usurpârit: cùm tamen sententia ista, nec in Libro Concordiæ, nec aliis scriptis nostris Symbolicis, immò nec in ipso Dei verbo reperitur. Ita potius Nostri semper

H credi-

crediderunt, CHRISTUM JESUM, quoad carnem suam sanctissimam, à primo conceptionis puncto potuisse quidem majestatem suam & gloriam, plenariè & universali Regimine cœli & terræ, usurpare: Non fecisse autem Ipsum hoc, sed à plenario usu abstinuisse, & nonnunquam, quando & quomodo visum fuit, eandem majestatem divinam in carne exercuisse: In hac confessione propter adducta fundamenta in signia etiamnum planè acquiescimus.

*Responsio
ad objectiones.*

I.

Nec tantillum movent Nos speciosæ objectioniunculæ, quibus obtineri posse putatur, quòd Christus, quâ homo, in ipso etiam statu humiliationis, SEMPER, sed occultè, cœlum & terram gubernârit: suamque inhabitantem plenitudinem DEITATIS plenariè usurpârit. Nimirum, quia Dominus salvâ *κένωσις* Ecclesiam suam rexerit, & nihilominus reverà se exinaniverit: pari ergò ratione universalem illam & occultam gubernationem stare posse, ut ut se Christus exinaniverit. Ad quam objectionem respondetur, quod Ecclesia, Christi tempore, grex admodum pusillus fuerit; teste Domino ipso, Luc. 12. vers. 32. Et sicut in statu
Exina-

Exinanitionis DOMINUS aliàs pro liberri-
mo suo beneplacito particulariter inhabi-
tanti suam plenitudinem divinitatis, etiam
respectu carnis, usurpavit; Ita in singula-
ri illo ac speciali Ecclesiæ suæ regimine,
idem facilimo negotio præstare potuisse:
cùm ita Illi, tanquam ἀρχιποιμένι, placuerit:
Secus autem res se habet, quoad universale
dominium, & plenariam usurpationem ma-
jestatis divinæ, quam suspendere libuit:
cùm plenaria & incessans usurpatio divinæ
majestatis, & profundissima κένωσις vel eva-
cuatio, simul stare non queant.

Quia igitur Scriptura Sacra nihil planè
dicit, quòd DOMINUS vel occultè, vel a-
pertè, infinitam suam gloriam & guberna-
tionem, secundum carnem, in statu Exina-
nitionis, usurpavit: meritò & nos abstine-
mus tale quid profari & propugnare. No-
tum enim est mandatum expressum, ut
eloquia DEI tantum loquamur, 1. Petr. 4.
v. 11. *Et ut ad legem ac testimonium, sub pœ-
nâ privationis auroræ, respiciamus*, Es. 8. v. 20.

Si igitur visum, vel lubitum fuisset DOMINO, secundum utramque naturam, statim plenariè suam majestatem exercere, haud dubiè Scriptura Sacra certò rem tam arduam & prædixisset & notâisset: Exinanitionis quoque & evacuationis statum silentio prorsus involvisset. Jam verò hoc factum non est, sed Spiritus Sanctus perspicue indicavit, Christum ad tempus usu potentiae & Majestatis se abdicaturum & plenariam usurpationem suspensurum, ita quidem, ut calamitosissimus Enosch, & ταλαίπωρος & honio futurus, nostrique causâ, famem, sitim, nuditatem, opprobrium, dolores, angustias, & ipsam denique mortem perpeffurus sit.

2. Et licet quis regerat, facta esse hæc omnia tantùm respectu officii sacerdotalis, non Regii, nec Christum ut Regem se aliter exinanivisse quàm reflexè, permittendo passionem & mortem carnis, reliquas autem creaturas omnes realiter gubernâsse; sed occultatâ hâc universali suâ gubernatione; nova tamen & antè annos 10. 20. 30. nedum plures in Ecclesiâ Dei planè inaudita est hæc distinctio: Nemo enim antehac unquam dixit, Christum, ut Sacerdotem

cerdotem tantum, non ut Regem, se humiliâsse & exinanivisse. *καινολογία* verò & *καινοδοξία* valdè suspectæ & periculosæ sunt in Religione. Insuper mirè sonat, Christum quoad Sacerdotale duntaxat, non autem Regium officium se humiliâsse: Cùm humiliatio & exaltatio, nec Sacerdotale, nec regium propriè concernant officium; actus quoque officiales non sint: alioquin cùm Christus juxta utramque naturam officium suum Sacerdotale peregerit, necessario sequeretur, & humiliationem & exaltationem secundum utramque naturam itidem factam esse; quod erroneum planè & falsissimum foret. Ita proinde *ταπείνωσις* καὶ *υπερύψωσις* comparata sunt, ut ad vicissitudinem conditionis in humanâ Christi naturâ pertineant. Ille cùm in statu humiliationis famem & sitim, cùm dolores & mortem sustinuit, non tunc Sacerdotem, vel Regem, aut Prophetam egit: sed hominem calamitosissimum, & qui nostri causâ homo factus fuit, seque ejusmodi passionibus humanis voluntarie subjecit. Pro peccatis autem hominum pœnas luere, pro hominibus satisfacere, & apud DEUM intercedere, homines Deo reconciliare, eosque adver-

sus mortem, peccatum, Diabolum & Infernum defendere: Hæc, hæc opera ad officium CHRISTI secundum utramque naturam propriè spectant. Cum econtrà humiliatio solius naturæ humanæ respectu Christo comperat. Secundum divinam enim naturam tam se non exinanivit, quam juxtà illam non exaltatus est; Nec divinitatem Christi contra Arrianos tueri ac asserere possemus, si Christi exinanitionem & exaltationem, secundum utramque naturam esse factam statueremus.

3. Quemadmodum igitur hoc argumento non demonstratur, quòd CHRISTUS in statu Exinanitionis, juxtà carnem plenariè, ut Rex, in cœlo ac in terrâ dominatus sit: Ita nec hoc prætextu evincetur, quòd humanitas à primo conceptionis momento in cœlos ascenderit & ad dexteram DEI collocata sit; Neque enim sic vel Sacræ Literæ, vel Symbola nostra Evangelica loquuntur: sed sublimatio vel e-
 vectio carnis Christi in unitatem personæ Filij DEI, quæ facta est virtute Altissimi, & obumbratione Spiritus Sancti in conceptione; Et exaltatio ad dexteram DEI & universalem & plenariam usurpationem infinitæ Majestatis
 divinae,

divinæ, duo sunt actus distinctissimi; qui diverso tempore, & diverso planè modo contigerunt: Intervenit enim status humiliatiōnis vel exinanitionis, quo finito Christus demum ad plenariam *ἐξῆσιν* exaltatus fuit: non secundum divinam naturam, (utpotè quæ in tempore exaltari nequit) sed secundum humanam. Ut DEUM enim non diffitemur ipsum etiam in humiliatiōnis statu cœlum & terram, cum Patre, & Spiritu Sancto, incessanter rexisse & gubernâsse.

Et licet porrò hoc urgeatur, quòd cùm Christi caro unita fuerit, & manserit τῷ λόγῳ in ipsâ etiam profundissimâ humiliatiōne; Filius quoque Dei divina sua idiomata verè & realiter assumptæ carni communicârit; & hæc idiomata sic comparata sint, ut non possint non semper operari: Idcirco inevitabiliter sequi, quod Christus secundum carnem, plenariam usurpationem divinorum illorum communicatorum & efficaciter operantium idiomatum non retrahere, vel suspendere potuerit: Haud tamen licet in eiusmodi divinis mysteriis tales consequentias necere, vel plus inferre, quàm in VERBO DEI præscriptum est: Immo

4.

Immò præstat DEO dare gloriam, & firmissimâ fide credere, quòd & Incarnationem Filij sui perficere, seque cum omnibus idiomatibus suis assumptæ humanitati totum personaliter communicare potuerit, & propter statum Exinanitionis, in carne à plenario usu divinarum proprietatum abstinuerit: *apud DEUM enim non est impossibile ullum verbum*, Luc. II. vers. 37. In solius Dei arbitrio positum est, quando, & quomodo omnipotentiâ, bonitate & justitiâ suâ operari velit: Quidni ergo efficere quoque valeat, ut & Filius ejus unigenitus in carne assumptâ, omnipotentiâ & majestate suâ operetur, quomodo & quando sapientissimo Deo commodissimum videtur.

p. Ob.
Johan. 5.

Locum Johan. 5. vers. 7. (*Pater meus operatur usq; huc, & ego operor.*) quod attinet, qui adhiberi solet ad probandum hoc dogma, quasi CHRISTUS JESUS secundum utramque suam naturam semper & plenariè omnia in cælo & in terrâ, non obstante ipsâ morte, tam potenter, quàm Ipse Pater cœlestis operatus sit; sciendum, quòd Christus quidem, tùm temporis, cùm hæc verba loqueretur, ægrotum hominem curavit, adeoq; revera secundum
utramq;

utramque naturam divinum miraculum ediderit: Aliud autem est, quando de certis, & particularibus quibusdam operibus Christi, quæ in statu humiliationis pro liberrimâ suâ voluntate fecit, & quando de incessante universalis operatione divinâ secundum utramque naturam, loquimur. Illud libenter amplectimur; Hoc autem nullatenus ex verbis allegatis Domini sequitur; Ad speciale enim suum miraculum tunc digitum intendit Christus, quod & verbis illis asserere ac defendere voluit. Ubi extra omnem aleam dubitationis versatur, quòd ejusmodi miracula Christus secundum utramque naturam fecerit: minimè autem sequitur exinde, quòd Christus à primo conceptionis momento, secundum utramque naturam, non secus ac Pater cœlestis, incessanter & plenariè omnia operatus sit: Sed sicuti Christus in specie de miraculo suo singulari, quod tunc ediderat, disseruit: ita quoque, si maximè locus hic de continuâ, incessante & plenariâ gubernatione omnium creaturarum intelligatur, manifestum tamen & in mensâ Solis expositum est, quòd nihilominus plenaria & universalis hæc operatio tantùm juxta divinam

I

natu-

naturam Christo in statu Exinanitionis assignari debeat. Nam secundum hanc solam cum Patre suo cœlesti Filius semper omnia potenter rexit & gubernavit. Et quidem negari non potest, quòd DOMINUS JESUS CHRISTUS secundum eam duntaxat naturam sibi unam eandemque cum Patre operationem, tanquam propriam, attribuerit, secundum quam Patri æqualis est; sicut Judæi ipsimet ex verbis ejus hoc arguebant, cum longè magis adversus Dominum exardescerent, qui non tantùm violârit sabbathum, sed & *DEUM Patrem suum dixerit, seq. DEO æqualem fecerit,* vers. 18. Jam verò Patri æqualis, & unum cum Patre est, SOLÛM, SOLÛM juxta divinam, & non juxta humanam naturam; veluti vera Ecclesia Christi unanimiter ex verbo Dei hæcenus docuit & credidit. Posito hoc, & concessio, (cùm res aliter se non habeat,) manifestè apparet, ex hoc dicto universalem & incessantem, vel continuam gubernationem CHRISTI JESU secundum carnem, in statu humiliationis, immò in mediâ morte, evinci minimè posse: verùm de suâ tantùm testari Christum verâ divinitate, eamque hoc fundamento demonstrare, quòd

quòd hactenus & omnia, & eadem planè cum Patre in universali Regimine, ac conservatione creaturarum operatus sit, ab initio seculi, quæ operatus est Pater cœlestis. Quod utique de solâ naturâ divinâ accipiendum est; sicut B. Chrysostomus quoque hom. 10. in Genes. & B. Augustinus lib. 4. de Genes. ad Literam cap. 12. itidem perspicuè indicant, in hoc dicto, propriè & primariò de continuatione, & pari operatione Filii DEI cum Patre agi. Nuntuntur præterea sancti Patres, inter alia, & hoc dicto, tritam illam maximam Theologicam asserentes, quòd opera Trinitatis ad extra sint indivisa. Stat proinde sententia, ne verbum quidem in dicto isto extare, quod ad probationem omnipræsents & incessantis dominij JESU CHRISTI, secundum carnem, in statu exinanitionis, probandam, faciat. Nec potest dogma illud cum libera Christi exinanitione secundum carnem facta, simul stare, nisi statum humiliationis prorsus evertere velimus.

Quemadmodum verò ex hoc loco Joh. 5. ^{6. Ob.} vers. 17. universalis, & omnipræsens Christi hominis gubernatio, in statu Exinanitionis, demonstrari nequit: Ita nec verbis Christi,

Johan. 3.

Johan. 3. vers. 13. extantibus (Nemo ascendit in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, Filius hominis, qui in cœlis est.) sententia ista satis roboratur. Quod enim Christus secundum carnem, in statu etiam Exinanitionis, *ἐν ἰσοστάσει* Filij Dei in cœlo fuerit, illud extra omnem est apud Evangelicos Doctores controversiam. Nullus autem Illorum antehac ex verbis Christi allegatis probare intendit, Christum, in statu humiliationis, secundum carnem, omnipræsenter in cœlo & in terrâ, super omnia dominatum esse. Jus quidem & potestatem habebat Christus in statu quoque Exinanitionis, sed *ἰνὸς ἰσῶς* & deliberatâ voluntate, plenario usu se abdicavit, usque ad tempus illud, quo visibiliter in cœlos ascenderat, & mediante hâc ascensione, ad dexteram majestatis & potentiae DEI exaltandus fuerat. Ubi demum plenariè *in gloriam suam intravit*: Luc. 24. vers. 26. *capite ej, elevato*, Psal. 110. vers. ult. *à DEO plenariè exaltatus fuit*, Philip. 2. vers. 9. Ut non jus tantum dominandi super omnes creaturas haberet sed & divinam majestatem ac potentiam actualiter & plenariè exerceret. Porro, Nec quisquam facile negaverit, CHRISTUM JESUM, verbis illis, (Nemo

(Nemo ascendit in cœlum;) id præcipuè spectasse, Neminem inter omnes homines tale jus ad regnum cœlorum habere, aut viam perveniendi in cœlum sic monstrare & ostendere posse, quàm solum hunc DOMINUM JESUM CHRISTUM: qui Ipse quoque solus ascensione suâ Nobis jus regni cœlorum acquisivit, prout B. Megalander Lutherus verba hæc Christi perspicuè interpretatur, Tom. 7. Germanico Jenens. fol. 57. fac. a. Et præterimus hâc vice expositionem B. Augustini, quæ extat tractatu 27. in Johannem: & Ierm. 14. de verbis Apost. c. 9. ex quâ apparet, nihil amplius ex verbis istis concludi posse, quàm quòd Filius hominis in unitate personæ, tunc, cum Nicodemo præsens esset in terrâ, simul in cœlo quoque fuerit: quod sanè ὁμολογημένως μέγα & ἐπεράνιον μυστήριον, meritò magni fieri, & in dubium vocari minimè debet. De eo autem jam non controversatur; sed hoc tantùm est κριτόμενον, an ex verbis istis irrefragabiliter sequatur, quòd Christus secundum carnem suam in statu Exinanitionis, immò in mediâ etiam morte, cœlum & terram cum omnibus Creaturis incessanter, omnipræsenter, & omnipotenter gubernârit? Hic

in propatulo est, textui vim inferri, si verba Christi ad prædicti thematis probationem detorqueantur. B. noster Lutherus dictum quidem istud, de quo egimus, egregiè adversus Oecolampadium, Zvvinglium, & alios defendit, & asserit in majore sua Confessione, Tom. 3. Jenens. fol. 480. Hoc autem duntaxat etiam urget, neque solam divinitatem in cœlo, nec solam humanitatem in terra collocandam; adeoque personam non dividendam esse; Econtrà pulchrè deducit, si Beati Angeli, (certo tamen modo & respectu,) simul in cœlo & in terrâ sint, quidni Filius quoque hominis de se affirmare audeat, quod sit in cœlis. Verba B. Lutheri sic habent; *Non malè, sed longè rectius, quàm à Zvvinglio, de verbis Christi Johan. 3. (Filius hominis est in cœlo,) dicitur, cùm Oecolampadius fatetur, propter personam rectè asseri, Deum ex Maria natum, ad nos desuper venisse; nisi quod me ad blasphemiam illam Zvvinglij exegetin remittit, in quâ, inter reliqua βδελύγματα, ἀλλοίωσις nos docet, carnem pro divini-*

vinitate accipi; & ex quâ ZVvinglij in omni-
 bus artibus peritia singularis innotescat: cum ta-
 men, nimia fortassis eruditione præpeditus, cardi-
 nem rei vix extremis digitis attingat. Sed &
 Oecolampadius hic impingit graviter, quòd Chri-
 stum, contra propriam suam & universa Scri-
 ptura assertionem, tantum juxta deitatem in cœ-
 lo, & secundum carnem in terrâ collocat. Non
 rectè fundamenta mea expendunt, & propria
 sua verba homines isti non intelligunt. Si enim
 CHRISTUS Deus & Homo una persona est, utique
 humanitas quoque simul in cœlo, & in terrâ simul
 fuerit, necessum est, uti supra adversus ZVvin-
 glium demonstravi. In DEO enim & cum
 DEO unam esse personam, longè sublimius &
 majus est, quàm in cœlis esse. Nec hoc verita-
 ti congruit, quòd CHRISTUS tunc temporis se-
 cundum divinitatem, in cœlo tantum fuerit.
 Ubi enim fuisse illum putabimus juxta Deita-
 tem, cum in utero matris incarnaretur? Non-
 ne secundum divinam quoque suam naturam,
 tunc personaliter & substantialiter in utero
 fuit matris, adeoq; in terris. Enimverò fusè &
 prolixè in nupero meo libello hoc thema tracta-
 vi. Sed perfunctoriè omnia homines isti legunt;
 nec

nec quid dicatur, debitâ diligentia, vel audiunt, vel expendunt. Proinde & similitudo Adversarii valdè claudicat, si quis de monte descendens, in valle se vestibus indueret, de eo posse dici; nemo ascendit in montem, nisi qui de eo descendit. Neque enim tali modo divinitas de cœlo descendit, sicut ille de monte: sed in cœlo est, & in cœlo manet: simul quoque in terra est & manet. Ita de vestito quoque dici nequit: hic in monte est, cum adhuc in valle hæret: Sicut CHRISTUS de se ait; Filius hominis, qui in Cœlo est. Et quid opus est longiore oratione? An non enim regnum cœlorum est in terrâ; An non Angeli simul sunt in cœlo & terrâ; nonne Christiani simul sunt in regno cœlorum, & in terrâ? si more Ipsorum terminum vel phrasin istam. In terris esse, mathematicè & localiter accipere velimus: Verbum certè DEI est in terrâ: Et Spiritus Sanctus in terrâ effundebatur: Christus quoque Rex est in terrâ, & Regnum habiturus dicitur in terrâ, in omnes fines mundi se extendens, Psal. 2. Jus insuper & justitiam in terrâ creaturus, Jerem. 31. Vab quàm pueriliter & stolidè Sacramentarii nostri de cœlo garriunt, ut Christo in cœlis locum parent, non secus ac sibi nidum in arbore conficit

conficit ciconia, nec tamen ipsi sciunt, quid loquantur.

Hæc B. Lutherus. Cumque illi, qui dicto hoc, pro asserendâ causâ suâ, utuntur, Ipsimet fateantur, tantum hîc de præsentia Filii hominis in cœlo, non autem de ejus regimine, multò minus de gubernatione universali & incessante agi: Idcirco supercaneum fuerit diutius istis immorari. Invieta potius manet sententia ista, Scripturæ Sacræ & Confessionibus nostris Symbolicis consona, quòd Dominus noster JESUS CHRISTUS, secundum naturam humanam, infinitâ illâ majestate, virtute & potentiâ divinâ, quam per unionem personalem in conceptione accepit, non semper, nec plenariè in statu Exinanitionis usus fuerit; sed tantum quando & quomodo voluit; adeoque nec à primo Conceptionis momento incessanter, & plenariè cœlum & terram gubernâtit.

ANTITHESIS.

1. Erroneum econtra est, quòd caro Christi *Antithesis.* per unionem personalem adeò exaltata sit, ut nulla alia exaltatio, quam hæc sola de Christo in totâ Scripturâ Sacrà

K

trada-

tradatur & doceatur. Etsi enim per Unionem personalem caro assumpta valde sublimata est: expressè tamen Scriptura Sacra testatur, quòd huic ipsi Christo JESU secundum carnem, longo post Nativitatem intervallo, alia quoque & singularis planè *ὑπερψωσις* obtigerit, per quam ad plenarium usum majestatis divinæ pervenit, uti Formula quoque Concordiæ Christianæ testatur,

2. Erroneum est, docere, quod Christus à primo conceptionis momento in cœlos ascenderit: factum enim hoc demum est quadragesimâ die post resurrectionem ejus, Act. 1. vers. 9.

3. Erroneum est, quòd Christus à primo conceptionis momento ad dexteram Dei sederit: neque enim Scriptura Sacra sic loqui consuevit: sicut & Libri nostri Symbolici ejusmodi phrasés non usurpant: Sed sessio Christi, vel exaltatio ejusdem ad dexteram Dei, visibilem Ascensionem demum sequitur, uti totius Scripturæ textus planè & perspicuè testatur.

4. Erro-

4. Erroneum est, dicere, Christum in statu Exinanitionis, etiam juxta carnem, tam potenter omnibus creaturis dominatum, quam nunc ad dexteram DEI; & in eo solum differentiam esse, quod Christus in statu Exinanitionis occultè & latenter regnârit, nunc autem manifestè dominetur: sacra enim Scriptura nec de occultâ, nec de manifestâ incessante gubernatione Christi secundum humanitatem in statu Exinanitionis quicquam habet; uti infra in diexodo capitis quarti fusiùs ostendetur.

5. Erroneum est, si negatur, Christum in statu Exinanitionis, juxta carnem, se, quoad plenarium usum infinitæ suæ majestatis, vel personaliter inhabitantis totius plenitudinis Deitatis, exinanivisse. Hoc enim Apostolus perspicuè totidemque verbis asserit, Philip. 2. v. 7. Exinanivit seipsum, formâ servi assumptâ.

6. Erroneum est, cum humanitas CHRISTI, etiam secundum idiomata naturæ divinæ DEO æqualis, & unum cum DEO statuitur: Etsi enim eam σύνθετον DEO esse

esse, adeoque ἐν ἰσότητι τῷ λόγῳ ad consortium Sacrosanctæ Trinitatis pertinere conceditur: non tamen inde sequitur, quòd DEO sit æqualis, vel unum cum Deo facta sit: quemadmodum & Scriptura Sacra ab ejusmodi phrasibus abstinet: Liberque Concordiæ in articulo de Personâ Christi, antithesi 9. expressè eas rejicit. Secundum divinam naturam, & quidem solam, Christus Patri suo cœlesti æqualis, & unum cum Patre est: Secundum humanam autem naturam, minor Patre, & Pater major Christo est: uti Servator ipsemet innuit, Johan. 14. vers. 28. Et Symbolum Athanasianum expressè contentit.

Atque hæc etiam de tertio capite primario dicta sufficiant. Plurimum sanè refert, genuinum ejusdem intellectum habere. Tam clarè autem, perspicuè, & ad oculum quasi, tum in Scripturâ Sacrà, tum in libris Symbolicis nostris caput hoc enucleatur & tractatur, ut supervacaneum sit planè, scrupulosius hîc rimari: Utilissimum potius, & tutissimum, in ordine, quem Scriptura Sacra innuit, unicè acquiescere,

re, & firmissimâ fide tenere, quòd CHRISTUS jam secundum utramque naturam in cœlo & in terrâ, omnipræsenter dominetur & imperet. Quemadmodum hoc ipsum in statu Exinanitionis etiam facere valuisset, si voluisset, & non potius voluntariè regimine planario se abdicâset.

CAPUT IV.

DE STATU EXINANITIONIS CHRISTI

JESU: quid propriè sit hæc exinanitionis, & secundum quam naturam Christus se exinaniverit?

I.

STATUS CONTROVERSIÆ
de hoc Capite quarto.

Um præcedens Caput tertium in vero & genuino sensu ac intellectu exinanitionis Christi potissimum vertatur, non parva quoque inter Non-

K 3

nullos

nullos Theologos orta & prolixè hæcenus agitata est controversia, AN CHRISTUS JESUS secundum utramq; naturam, an verò tantum secundum humanam se exinaniverit? Adeoq; an omne illud, quod in statu Exinanitionis fecit, & sustinuit, juxta utramq; naturam Ille fecerit, & perpeffus fuerit? Ita quidem, ut & rectè affirmari queat; divinitatem esse passam: & humanitatem cælum & terram gubernâsse, & conservâsse?

Deinde acerrima quoque est disceptatio, quid sit proprie Exinanitio? an per eam innuatur, quòd CHRISTUS JESUS secundum assumptam carnem, quoad plenarium & incessantem usum divinæ majestatis, realiter, & ἀληθῶς, voluntariè tamen, & tantum usq; ad statum Exaltationis, se exinaniverit? vel an Exinanitio illa hoc solum intendat, Christum in statu κενώσεως æquè, ac jam ad dexteram DEI, quâ homo fuit, inhabitantem suam plenitudinem totam Deitatis plenariè ac incessanter, sed tamen occultè & latenter in regimine totius universi, usurpâsse & exercuisse?

II.

DECISIO HUIUS CONTROVERSIÆ.

Exinanitio
Christi est
mysterium.

UT ergo secundum Scripturæ Sacræ ductum de rebus istis loquamur & sentiamus, certum

tum initio est, profundam Christi exinanitionem, non minus quam ipsam Incarnationem pro ὁμολογούμεως magno mysterio habendam esse, 1. Tim. 2. v. 16. Unde & B. Apostolus doctrinam de crucifixo Domino gloriae, sapientiam mysticam ἡ ἀποκρυμμένην, reconditam, vocat, 1. Corinth. 2. v. 7. quod incitamento Nobis merito esse debet, ut magnam cum reverentiam de rebus istis loquamur, nec nobis imaginemur, quasi abyssum hujus mysterij in hac vita penitus perscrutari queamus; Ex parte enim cognoscimus, ex parte prophetamus: Nunc per speculum cernimus, in enigmate; tunc autem cognoscemus, quemadmodum ἡ cognitio sumus, 1. Cor. 13. v. 9. & 12.

Deinde certissimum & hoc est, quod Non facta est secundum Deitatem ejus. CHRISTUS JESUS secundum divinitatem, se nec humiliavit, nec exinaniverit; Et unanimiter haecenus contra Sacramentarios ac Calvinistas, ex Scriptura Sacra, & orthodoxa Antiquitate doctum ac creditum est, divinam naturam nec exaltari, nec humiliari potuisse: DEUS enim totus est immutabilis; nec apud Ipsum est vicissitudo, vel transmutatio, Jacob. 1. v. 17. Caeli pereunt: Deus autem manet: Et quidem ibi David addit; DEUS manet, sicuti est, Psal. 102. v. 27. & 28. quod

Quò CHRISTUS etiam respicit, inquiens de se, quòd sit α & ω Principium & finis, qui Est, & qui erat, & qui venturus est, Apocal. i. v. 8. Cum itaque DEUS in divinâ suâ essentiâ totus sit immutabilis, nec vel Excelsior, vel Inferior fieri queat: Christus autem itidem verus cum Patre & Sp. S. sit DEUS; Idcirco irrefragabiliter verum manet, quòd secundum divinitatem suam Ille quoque non mutari, adeoque non humiliari possit. Confirmatur hæc assertio Libri Concordiæ testimonio pag. 736. quod sic habet: *Quantum ad divinam in Christo naturam attinet, Cum in Ipso nulla sit, (uti Jacobus testatur,) transmutatio: Divinae Christi nature per Incarnationem, nihil, (quoad essentiam, & proprietates Ejus,) vel accessit, vel decessit, & per eam in se, vel per se, neq. diminuta, neq. aucta est.* Hisce verbis perspicue docetur, quòd apud CHRISTUM, juxta divinitatem, nulla prorsus, vel transmutatio, vel diminutio, adeoque nec ulla humiliatio, vel exinanitio, locum habeat.

Jacob. 1.

*Sed juxta
humanita-
tem.*

Econtra apud omnes Evangelicos & orthodoxos indubitatum hoc est, quemadmodum Christus secundum humanam naturam suam

suam tantum in TEMPORE exaltatus est: Ita eundem secundum hanc ipsam Humanitatem solam humiliatum esse: nec exinanivisse se, quâ DEUS, sed quâ HOMO: sicut & formam servi ad tempus assumpsit, non juxta divinam, sed juxta humanam naturam: quod B. Apostolus perspicuè docet ad Philipp. c. 2. v. 6. 7. 8. scribens: *Cum Christus in formâ Dei esset, exinanivisse Ipsum se, & formam servi assumpsisse, humiliâsse in super se, & obœdientem factum esse, usq; ad mortem, mortem autem crucis.* Etsi verò Apostolus de totâ Personâ Christi loquitur; notandum tamen venit, ejusmodi locutiones ad primam pertinere genus communicationis idiomatum, cujus secundum Libri Concordiæ tenorem pag. 733. hæc est ratio, *ut unius natura proprium toti personæ, quæ DEUS est & HOMO, attribuat: non eâ verò intentione, quasi utriusq; natura simul sint, vel fiant propria.* Minimè gentium: Sed distinctè declarantur illæ propositiones, secundum quam naturam Personæ hoc vel illud tribuatur. Exempli gratiâ: Rectè de totâ personâ affirmatur, quòd Christus occisus sit, & quòd se humiliârit; Nihil verò obstat, quò minus & hoc dicatur, occidi,

L

&

S. Pauli
Testimo-
rium.

70 DE STATU EXINANITIONIS

& humiliari, non esse idiomata utriusque naturæ in Christo, sed tantum unius; humanæ videlicet: nihilominus tamen verum manet, totum Christum interfectum, & totum Christum humiliatum esse: licet interfectio, & humiliatio soli naturæ humanæ sint propria. In loco allegato Liber Concordiæ aliquot *ἀξιομνημόνευτα* & memorabilia adducit B. Lutheri; adversus Allæosin Zvinglij, quam Diaboli vocat larvam, testimonia: quò brevitatis causa, lectorem remittimus. Sufficit nunc, constanter nos credere, quòd CHRISTUS JESUS secundum solam naturam humanam se humiliarit, & non secundum divinam; utpote quæ nec exaltari, nec humiliari: & in tempore nec Dominus, nec servus fieri potest. Sicuti antea solidè ex Scripturâ Sacrà hoc demonstratum est.

Suffragatur hîc iterum Liber Christianæ Concordiæ pag. 729. ubi hæc verba habentur:

Propter hanc hypostaticam Unionem, (quæ sine illâ verâ communicatione Naturarum nec cogitari, nec subsistere potest,) non nude & sola humana natura, Cujus proprium est PATI ET MORI, pro totius mundi peccatis est passa: sed Ipse Filius DEI verè, (SECUNDUM TAMEN NATU-

NATURAM HUMANAM ASSUMPTAM:) passus, & ut
 symbolum nostrum Apostolicum testatur, verè
 mortuus est: ETSI DIVINA NATURA NEQUE PATI,
 NEQUE MORI POTEST. Hanc rem D. Luthe-
 rus in majore suâ de Cœnâ Domini Confessione,
 copiosè & solidè declaravit: ubi blasphemam
 Zvinglij alloëosin, qui docuit, unam naturam
 pro alterâ sumi & intelligi, tanquam Diaboli lar-
 vam, rejecit, & ad Inferni baratrum damnavit.

Hæc Liber Concordiæ. Ubi duo obser-
 vanda sunt: Primò: Quòd expressè PATI ET MO-
 RI SOLIUS HUMANÆ NATURÆ PROPRIUM esse di-
 citur. Deinde, quòd DIVINAM NATURAM NEQUE
 PATI, NEQUE MORI POSSE, docetur. Cùm verò
 Pati & Mori, ad statum Humiliationis itidem
 referantur: idcirco palpabiliter apparet, Chri-
 stum, non juxta utramque naturam, sed tantùm
 juxta Humanam, se humiliâsse. Id quòd & San-
 ctus Propheta David ὀφθαλμοφανερῶς confirmat,
 cùm de Homine & Filio Hominis dicit, quòd
 PAULULUM (in statu videlicet humiliationis)
 à DEO derelictus sit, Ps. 8. v. 6. Et quis quæso tam
 excerebratus sit, ut credat & dicat, cùm Christus
 se vermem esse, & non hominem, Ps. 12. v. 7. con-
 queritur, tam secundum naturam divinam,
 quàm secundum humanam, istud affirmari?

*Explicatio
verborum
Pauli.*

Et ut ad classicum illud dictum B. Apostoli redeamus, nullâ prorsus divinatione opus est, num B. Paulus Christo humiliationem tantum juxta humanam naturam attribuat. Verba enim per se tam clara & perspicua sunt, ut quilibet Christianus, modo mediocriter illa expendat, genuinum sensum facilè ex iis assequi & haurire queat. De eo enim Christo dicit Apostolus, quòd se humiliarit, qui in formâ DEI fuit; jam verò non secundum divinam naturam in formâ DEI Christus fuit: ita enim Scriptura de divinâ naturâ non loquitur: secundum humanam verò naturam Christus fuit in formâ Dei: particeps factus per Unionem personalem infinitæ potentia, gloriæ & Majestatis: immò totius plenitudinis Deitatis, Coloss. 2. vers. 9. Præterea Apostolus eum se humiliasse ait, qui formam servi assumpsit, & suo tempore deposuit: Neutrum verò secundum divinam naturam Christus fecit. Ut Deus enim nunquam in formâ servi fuit, neque tantæ mutationis capax est immutabilis Deitas; uti suprâ ex dictis Sacrae Scripturae evictum est: Sequitur proinde, secundum solam humanitatem Christo humiliationem assignari.

ri. Id quod porrò & inde perspicuū evadit, quòd
 Apostolus ait: Illum ipsum Christum, quile 3.
 humiliavit, planè etiam se exinanivisse & eva-
 cuasse. Cujusmodi exinanitio & evacuatio
 juxta solam naturam humanam, & non divi-
 nam, Christo tribui potest; Si doctrinam de
 Christi Deitate, adversus veteres & novos Ar-
 rianos, salvam ac integram retinere & conser-
 vare velimus.

Quartò, singulari diligentia observari de- 4.
 bet, quid propriè sit status humiliationis? &
 quid innuatur, cum Apostolus ait; CHRISTUM
 se humiliasse, & exinanivisse? Non utique hoc,
 quòd miserum & calamitosum se coram ho-
 minibus tantum simulavit; procul enim est ta-
 lis deceptio à Domino, *apud quem dolus non est
 inventus unquam*, Esa. 53. vers. 9. Neque hoc
 voluit verba Apostoli, quasi CHRISTUS se-
 cundum humanam naturam deposuerit, vel
 abjecerit divinam illam & infinitam poten-
 tiam & virtutem, quam in personali unione
 accepit; Sequè possessione etiam illius maje-
 statis planè privavit. Aliud enim subin-
 de ostendit, cum juxta beneplacitum suum, in
 carne & per carnem miraculosè operaretur,

*Quid sit
 Humiliatio
 & evacua-
 tio.*

suamq; inhabitantem gloriam, gloriam videlicet, quasi unigeniti à Patre, manifestaret, Joh. 2. v. 11. Johan. 1. v. 14. Sed in hoc consistit Exinanitio, quòd CHRISTUS, etsi secundum carnem quoque statim inhabitantem suam plenitudinem divinitatis plenariè ac incessanter usurpare potuisset, non tamen hoc fecerit, sed quoad plenarium & incessantem usum, adeoque, quoad universale & plenarium dominium cœli & terræ, sponte & pro liberrimâ suâ voluntate, se exinaniverit ac evacuârit, formâ servi assumptâ, quam in vitæ suæ terrenæ curriculo *ὡς Ἰησοῦς τὸ πάλιν* retinuit, conditionemque servilem, h. e. contumelias, contemptum, & alias passiones in se suscepit: quemadmodum Esaias Propheta prolixè, & ex professo hac de re agit capite quinquagesimo tertio. Reservavit autem sibi CHRISTUS in statu suæ humiliacionis & exinanitionis, pro libitu & beneplacito suo, in humanitate, & per humanitatem, nonnunquam divina & supernaturalia opera perficere; ut manifestû in defieret, divina idiomata, in unione personali accepta, nō ipsum abjecisse, vel deposuisse, verum semper, imò in mediâ etiâ morte, retinuisse; licet non continuè & plenariè illa, sicut nunc in statu Exaltationis, usurpârit.

Hoc

Hoc enim maximum & præcipuum discrimen est inter statum Exinanitionis & Exaltationis CHRISTI JESU, quòd Dominus etiam in statu Exinanitionis secundum carnem, divinam, ac infinitam potentiam, majestatem & gloriam plenariè quidem habuit; inque Ipso, juxta B. Pauli verba, *πάν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος ὁσμοματικῶς* habitavit, Col. 2. v. 9. Hanc ipsam verò inhabitantem potentiam divinam non semper, nec plenariè, dominio universali & absoluto cœli & terræ, secundum carnem, usurpavit; sed verè & realiter, quoad plenariam ac incessantem usurpationem, se exinanivit, & voluntariè abstinit. Ecòtrà jam in statu Exaltationis Christus JESUS, etiam secundum humanitatem, incessanter, & sine ullâ intermissione, omnibus creaturis dominatur, suâq; majestate divinâ non amplius particulariter, sed universaliter utitur; quemadmodum ex Scripturâ S. & Libro Christianæ Concordiæ, aliquoties hoc perspicuè ostendimus, & verba ipsa formalia Lectori suprâ exhibuimus. Uberioris verò confirmationis ergò, utile est, diligenter ponderare *ἐμψαλί κένωσιν* illud vocabulum, quo B. Apostolus exinanitionem Christi secundum carnem describit: *ἐκένωσεν*, inquit, *ἑαυτὸν*: quod propriè significat, evacuavit

*Emphasis
verbi κένωσιν
evacuare.*

se-

SE IPSUM: vel stylo Biblico, abstinuit ab usurpatione. Vocula enim κενός & κενόω sæpiùs reperitur de intermissione, vel exinanitione efficacis operationis usurpata: utpote cùm B. Paulus ait: *gratiam Dei non fuisse inanem apud se*, 1. Corinth. 15. vers. 10. ubi κενή idem notat ac sine operosâ actione. Simile quid occurrit eodem in capite vers. 58. Et cùm hortatur Apostolus, 2. Corinth. 6. vers. 1, ut attendamus, ne gratiam Dei in vacuum, (εις κενόν) acceperimus, utique illud intendit, cautione opus esse, ne gratia Dei inefficax sit apud Nos, sed ut utiliter ac decenter eam ad commodum nostrum adhibeamus. Plura in hanc sententiam, ad Scholastica pulpita propriè pertinentia, consultò prætereuntur.

Apparet autem ex jam dictis, quòd exinanire, non idem sit ac occultari; sed idem ac reverà & realiter ita abstinere, ut hoc, vel illud non faciamus, & non facere velimus, sive occultè, sive apertè, utut facere illud optimo jure potuerimus. Et hâc ratione CHRISTUS quoque evacuâsse dicitur se, quoad plenarium dominium, vel plenariam usurpationem divinæ suæ, quam habebat, gloriæ, utut (nisi propter præ-

præfixum scopum redemptionis generis hu-
mani, liberrimâ voluntate ad tempus abstinere
placuisse,) à primo conceptionis momento,
etiam secundum assumptam sanctam humani-
tatem, cœlum & terram plenariè & incessanter
gubernare potuisset. Majoris σαφηνείας & per-
spicuitatis ergò, notetur, sequentem *ἀπὸ δεξιῶν* in
seculum seculi invictam & irrefutabilem
fore.

Aut Christus in statu Humiliationis sic, *Collectio.*
quoad formam divinam, se exinanivit, ut infi-
nitam illam potentiam, gloriam & majestatem
ipsam, quam per unionem personalem, etiam
juxta carnem, accepit, planè deposuerit; aut o-
mni ac universo, adeo què & particulari usu; aut
tantùm plenario & incessante usu Majestatis il-
lius se abdicârit.

Jam verò inhabitante illâ plenitudine
Deitatis nunquam se exiit; immò sine dissolu-
tione unionis illius arctissimæ, ne facere qui-
dem hoc potuit: sed prædictam plenitudinem
Deitatis à primo conceptionis momento usq;
huc retinuit, eam què in omnem æternitatem
retinebit: quod apud omnes Evangelicos est
extra omnem controversiam.

M

Usum

Usum omnimodum & particularem quod attinet, non eo quoque se Christus JESUS secundum carnem abdicavit. Plena enim sunt quatuor Evangelistarum volumina testimoniis quamplurimis, quomodo CHRISTUS nunquã pro lubitu suo, h. e. particulariter, inhabitantem suam plenitudinem Deitatis, etiam juxta humanam naturam, usurpãrit, & ad singularium miraculorum operationem, beneficiorumque collationem, illam adhibuerit: utpote cùm manu suã leprosum tetigit, & potentissimum verbum dixit: *VOLO, MUNDUS ESTO*, Matth. 8. vers. 3. quando manibus loculum adolescentis Nainitici tetigit, & exclamavit: *adolescens, Dico TIBI, surge*, Luc. 7. vers. 14. quando Archisynagogi Capernatici filiam manu apprehendit & vivificavit, Matth. 9. v. 25. Quando hydropicum tangens curavit, Luc. 14. v. 4. Quando Lazarum defunctum, qui per quadriduum jam in sepulcro jacuerat, & foetere inceperat, clarã voce sic alloquitur: *Lazare, veni foràs*, Johan. 11. vers. 43. Ubi Christum ipsummet dixisse legimus, quodd ex hoc opere gloria DEI manifesta sit futura, Johan. 11. vers. 40. Et talia particularia miracula magno numero

ro recensentur, à JESU CHRISTO, secundum utramque naturam, in statu exinanitionis, pro liberrimo arbitrio ejus, facta.

Quod si igitur non sic se exinanivit Christus, ut juxta carnem se communicatâ majestate & potentiâ divinâ exuerit, vel eatenus evacuârit: quòd si etiam ab omnimodâ usurpatione non totaliter CHRISTUS abstinuit; utique irrefragabiliter sequitur, Exinanitionem Christi id innuere & intendere, quòd Christus JESUS universali, plenariâ & incessante usurpatione suæ majestatis ac potentiæ divinæ se evacuârit: adeoque, propter spontaneam κένωσιν, nec carni suæ assumptæ omnia ac singula cum Λόγω, cui unita fuit, operari & perficere, permiserit.

Quod ipsum quoque non tantum Liber Confirmatio
ulterior.
Concordiæ Christianæ aliquoties, uti verba formalia jam suprâ audivimus, sed & Scriptura Sacra ad oculos nobis proponit. Cū enim Spiritus Sanctus dicit, quòd Christus demū in suâ ὑπερψώσθη ad dexteram Dei Dominus sit factus, Act. 2. v. 39. Ita nimirum, ut non *jus* tantum *dominij* super creaturas; (calis enim Dominus in Nativitate etiam fuit, teste Angelo, Luc. 2. v. 11.

M 2

Natus

Natus est VOBIS hodie Salvator mundi, qui est Christus Dominus in civitate David: Sed & realem dominatum, qui tunc demum Domino tribuebatur, cum ad dexteram DEI in cœlis caput super omnia constitueretur, Eph. I. v. 21. & 22. acceperit: Cum, uti dictum, Scriptura docet, quod DOMINUS JESUS CHRISTUS demum per exaltationem ad plenarium dominium & usum infinitæ majestatis suæ pervenerit, sanè satis manifestè indicat, quod plenariâ hâc usurpatione in statu Exinanitionis caruerit. Sicuti veteres & Neoterici Scriptores Ecclesiastici hætenus unanimi consensu hoc crediderunt. Cumque Liber Christianæ Concordiæ perspicuis verbis toties hoc inculcet, utique alienam sententiam meritò procul abesse deceret ab illis, qui nomina sua libro huic Symbolico ore, manu & corde hætenus dederunt. Præsertim cum ἀδύνατον sit, si docetur, Christum in cœlo & terrâ, etiam in statu Exinanitionis, plenariè ac incessanter cœlum & terram, secundum carnem, rexisse, quin totus Exinanitionis status in solidum negetur, aut ad minimum proprius ac genuinus ejusdem sensus & intellectus eliminetur.

Obten-

Obtenditur quidem, salvam nihilominus *Objecto.*
 persistere posse exinanitionem Christi, licet di-
 catur, Christum κατὰ σάρκα in ipso statu exina-
 nitionis, immò in mediâ morte, omnipræsen-
 ter creaturas gubernâsse. Ubi pro obtinendâ
 hâc exceptione, 1. ταπεινωσις, vel κένωσις describitur,
 quod sit 1. evacuatio reflexiva usus illius in-
 terni divinæ majestatis, in iis rebus, quæ opus
 redemptionis hominum impedire potuissent.
 2. donorum præclarissimorum habitualium,
 quibus caro Christi, ut creatura DEI, dotata
 fuit, abdicatio. 3. Formæ servilis, & innoxiarum
 imbecillitatum humanarum assumptio. 4. Sub
 formâ servili occultatio, seu oblectio, cum divi-
 næ majestatis in genere, tum in specie usus uni-
 versalis extranei, in regimine omnium creatu-
 rarum. 5. Voluntaria præstatio obædientiæ acti-
 væ & passivæ, cum pœnarum nostrarum ap-
 propriatione. Sed vera evacuationis descriptio
 his membris non absolvitur.

Quod enim phrasin *reflexionis usus inter-* *Responsio*
ni attinet, ne apex quidem unus in totâ Scriptu- *ad object.*
 râ Sacrà de eâ reperitur. Nec vel veteres, vel re-
 centiores Theologi, ante annos mille, aut cen-
 tum, aut etiam quinquaginta, sic locuti fuerunt,

M 3

aut

aut docuerunt, nihilominus credentes, Christum reverâ se humiliasse & exinanivisse. Et hoc primum est.

2. Secundò, quòd CHRISTUS donis præclarissimis habitualibus, quæ, ut homo creatus, præ aliis hominibus, immò & præ Angelis Dei, quâ corpus, quâ animam, habuit, se evacuât, aut dona illa deposuerit. Id verò B. Paulus in descriptione humiliationis Christi propriè non dicit: minora quoque sunt dona hæc habitualia, quàm ut forma Dei appellari & vocari debeant. Certum quidem est, hæc quoque axiomata Christum in statu Exinanitionis non semper usurpâsse. Ex hoc ipso autem, à minori ad majus, firmissimè concluditur: si propter spontaneam humiliationem & Exinanitionem, Christus creata etiam dona, in statu Exinanitionis non semper & plenariè usurpare voluit, quantò minus increatam illam & infinitam majestatem divinam incessanter & continuè usurpaverit?

3. Tertiò, quod formæ servilis & imbecillitatum humanarum assumptionem attinet, hæc ipso assumptio inde oritur ac provenit, quòd Christus majestate suâ, non semper, nec plenariè

riè in statu exinanitionis secundum carnem uti voluerit. Nisi enim evacuâset se hac plenariâ & continuâ usurpatione, utique nullo modo formam servilem induere, nec humanam imbecillitatem assumere potuisset. Nullus hîc dolor, nullus ploratus, nulla tristitia, nulla lassitudo locum habuisset. Dum ergò conceditur, quòd Christus formam servi assumerit, seque humanis infirmitatibus submiserit: utique fundamentum prius concedi oportet, quòd videlicet Christus inde formam servilem legerit, quia voluntariè plenario usu divinæ majestatis & gloriæ se abdicârit & evacuârit, sine quâ præcedente evacuatione & abdicatio- ne, Christus tantùm Dominus mansisset, nihilque unquam servile in Ipso, vel apud Ipsum, aut visum, aut deprehensum fuisset.

Quamdiu igitur hoc docetur, Christum in statu Exinanitionis κατὰ σάρκα ἐληθῶς formam servi assumpsisse, & calamitosum Enosch factum esse: tam diu jure, nec dici, nec doceri, potest, quòd in statu Exinanitionis, secundum carnem cœlum & terram cum omnibus creaturis gubernârit, suamque majestatem divinâ plenariè & incessanter, juxta carnem exercuerit.

For-

Formam servi enim Apostolus formæ Dei opponit: quasi dicat: cum Dominus formâ Dei se abdicârit & evacuârit, non semper, nec plenariè eam usurpando; ideò formam servi assumptam illum usurpasse, donec dubitatum fuit *μορφὴν* illam *δέλας* iterùm deponere, & post factam exaltationem, plenariè majestatem divinam juxta carnem usurpare.

4. Quartò: Exinanitio Christi per occultationem & obtectionem describitur, quasi sub formâ servili, non tantùm majestatem divinam in genere occultârit, sed & in regimine omnium creaturarum, quoad usum externum. Eatenus enim Christus secundum carnem in statu Exinanitionis rectè & occultè, in unitate personæ Filii Dei, omnia rexisse, à quibusdam dicitur, quatenus regimen illud præfixum scopum Redemptionis hominum non impedivit. Enimverò non usque adeò inconcinna, sed sic comparata hæc videntur, quasi ad assertionem gloriæ Christi plurimum faciant. Quemadmodum verò gloriæ Christi, contra expressam Sacræ Scripturæ literam nihil detrahendum; ita nec plus, ex proprio nostro ingenio, ipsi tribuendum est, quàm quod in Sacrà Scripturâ reve-

revelatum invenitur. Hæc ipsa etiam profundissima Exinanitio ad gloriam Christi ampliandam plurimum facit, quod ex visceribus caritatis suæ misertus est nostri, inque gratiam ac solacium humani generis, calamitosissimus ac miserrimus servus factus est. Hoc ipsum autem membrum quartum quod attinet in se, primò extra omnem est controversiam, quod κατὰ τὸ πρότερον de hac occultatione nihil prorsus in dicto Paulino ad Philippenses capite secundo agatur. Manifestum secundò est, occultationem & obvelationem longè & multis modis minus quidem esse, quàm evacuationem, aut exinanitionem, de qua Paulus differit.

Etiã igitur terciò non negatur, quòd Christus in statu Exinanitionis ut plurimum majestatem suam occultarit, & clam habuerit, sub & in formâ servili eam obregendo; quod ipsum quoque Liber Christianæ Concordiæ aliquoties, juxta ductum Scripturæ Sacræ, fatetur & concedit; omni tamen diligentia & justo studio videndum est, quòd occultare illud & clam habere referatur: nimirum ad majestatem & gloriam in carne inhabitantem, quam quidem plenariè etiam in statu Exinanitionis Dominus habuit; Quia verò eam non semper, nec plena-

N

riè

riè exercuit, sed propter Nos servi formam assumpti: idcirco κήσικ, vel σωματικῆ in habitatio totius plenitudinis Deitatis, latuit & occultata fuit, ad versutum & superciliosum Spiritum, Diabolum, decipiendum. Quòd autem Dominus JESUS κατὰ σάρκα in statu Exinanitionis omnia in cælo & in terrâ, cum Patre & Spiritu Sancto, in unitate Personæ Filii Dei, gubernârit, adeoque suam corporaliter inhabitantem plenitudinem Deitatis plenariè & incessanter, occultè tamen, usurpavit, illud novum, & hæc tènus in Ecclesia Dei inauditum dogma est, quò cum κένωσις Christi realiter simul stare non potest. Toto namque cælo hæc duo differunt, quando dicitur: Christus etiam in statu Exinanitionis majestatem & potentiam suam κατὰ σάρκα plenariè & incessanter usurpavit: quòd Scriptura nusquam dicit, vel docet: Et quando affirmatur, Christum juxta carnem, quoad usum plenarium majestatis suæ, usque ad tempus exaltationis, se evacuasse: quæ de re tum Literæ sacræ, tum Libri nostri Symbolici, sæpiùs loquuntur: sicuti suprâ in diexodo tertii capitis controversi verba formalia allegata vidimus. Et certum est, si Christus secundum humanitatem, in media etiam morte, divinam suam

suam majestatem plenariè ac incessanter usurpavit, κένωσιν, vel evacuationem, adeoque humiliationis gradum summum, radicitùs & funditùs sublatum iri; quod tamen minimè fieri debet. Neque enim Spiritus Sanctus dicis causâ, sed consultò, voculâ ἐκένωσεν usus fuit, eâque profundissimam exinanitionem Christi secundum carnem indicare voluit; quâ factum, ut majestatem suam, quam habuit, plenariè usurpare noluerit, sed voluntariè se exinaniverit, & abstinuerit.

In sequentibus verbis voculâ sanè, ἐταπείνωσεν, etiam utitur, v. g. inquit; Christum humiliatum, usque ad mortem, mortem autem crucis, obædientiam præstitisse. Et de hoc quidem nemo dubitat; modò Exinanitio quoque facta statuatur: Sin minus, certo certius, vel prorsus nullū, vel perexiguum discrimen inter statum Exinanitionis & Exaltationis supererit. Nam & nunc Christus, sedens ad dexteram Dei, majestatem suam usurpat plenariè quidem, in oculis tamen nostris occultè & latenter: cum nec Dominus ipse videatur: regimen quoq; ejus sit inconspicuum; & modo planè cœlesti, nobisq; imperscrutabili, dominetur. In hac enim mortalitate non assequimur, quomodo Christus

θεοῦ ὡς πᾶσι in cœlo & in terrâ omnipræfens omnes creaturas regat ac gubernet. Silentio nunc involvitur, cùm Christus in medio inimicorum suorum dominatur, Psal. 110, v. 2. Hoc ipsum quoque, quoad inimicorum noticiam, occultè & latenter fieri. Complures enim ipsorum penitus nullum Christum agnoscunt, qui Dei viventis sic Filius. Et licèt aliqui opinentur, differentiam in eo consistere, quòd Christus gubernationem suam præsentem mundo intimârit, inquit: *Data est mihi πᾶσα ἐξουσία in cœlo, & in terrâ*, Matth. 28, vers. 18. quod in statu Exinanitionis factum non sit; contrarium tamen ex distinctis Christi sermonibus luculenter apparet; utpote cùm ait: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo*, Matt. 11, v. 26. quæ verba nihil minus in se continent, quàm illa, Matth. 28. *Mihi data est omnis potestas in cœlo & in terrâ*. Sic cùm Christus inquit, Joh. 16, v. 15, *Omnia, quaecunq; Pater habet, mea sunt*: universi ac singuli auditores perceperunt, quòd CHRISTUS JESUS profiteatur, se in statu etiam Exinanitionis suam humanam naturam infinitæ majestatis divinæ participem fecisse: ad eoque & hoc putativum discrimen occultationis, in statu exinanitionis & exaltationis, in finem quoq; abit.

Uc

Uti itaque sana doctrina apud Nos inlibata & pura conservetur, tutissimum est, utrumque ex Scripturâ Sacrâ credere: primò quidem, quòd CHRISTUS à primo conceptionis momento, etiam secundum carnem, omnem majestatem, potentiam & gloriam infinitam, imò totam plenitudinem Deitatis corporaliter in se habitantem habuerit, Coloss. 2. v. 9. quòd gloriam habuerit Unigeniti à Patre, Joh. 1. v. 14. Deinde amplectamur & hoc, quòd plenitudinem hanc Deitatis occultarit, usum plenarium majestatis juxta carnem retraxerit & suspenderit; sponteq; se, quoad plenariam usurpationem, evacuavit, adeoq; nec apertè, nec latenter, majestatem suam, in regimine continuo & incessante totius universi, usurpavit. Hæc vera & genuina illa est *κένωσις* ac evacuatio, de quâ B. Paulus agit, & quam dudum Liber Concordiæ Christianæ, tum in epitome, tum in solidâ & perspicuâ declaratione, paginis & verbis suprâ intertio capite allegatis, eleganter explicavit.

Quod verò quidam sic argumentari volunt: *Exceptio*

Quicquid majestatis divinæ Christus in statu exinanitionis retinuit, illud formâ servi texit & occultavit.

Atqui non solam majestatem ipsam divi-

N 3

nam,

90 DE STATU EXINANITIONIS

nam sed & universalem operationem ejusdem, apud Ecclesiam suam, & alias creaturas, quatenus scopus Redemptionis non impediatur, retinuit.

Ergò non majestatem tantùm ipsam, sed & usum ejusdem universalem, Christus obvelavit.

Responsio.

Responsio in promptu est, argumentum hoc petitione principii, & fundamento incerto laborare. Neque enim vel evictum jam est, vel posthac etiam evinci potest, quòd Christus secundum carnem, in statu Exinanitionis, plenarium quoque usum majestatis suæ retinuerit. Contrarium potius ex Sacrà Scripturà elucescit, quòd Dominus voluntariè à plenario hoc usu abstinuerit, seque eò evacuârit. Quomodo enim verè servus esse Christus potuisset, si etiam in statu Exinanitionis realiter Dominus fuisset; omnesque creaturas, in cælo & in terrâ, potenter, non minùs, quàm nunc, gubernâisset? Ejusmodi certè plenarium dominium, sive occultum illud sit, sive manifestum, cum miserà illa servi formâ & conditione simul stare non potest. *Κένωσις* insuper & evacuatio tota expriaret, nisi Dominus JESUS CHRISTUS, quoad usum plenarium & universalem majestatis suæ divinæ,

divinæ, se evacuâisset. Suprà enim dictum est, exinanitionem vel factam esse, respectu Majestatis Ipsius; vel respectu omnimodi usus abdicati; vel respectu universalis tantùm & plenariæ usurpationis. Non facta autem est ^{κένωσις} respectu ipsius majestatis; quia Christus eam non deposuit, sed & juxta carnem, in unitate Personæ Filii Dei, semper retinuit; neque facta est quoad omnimodam abdicationem gloriæ divinæ: siquidem se Christus nō omni usu majestatis suæ evacuavit; sed pro lubitu, & quando, & quomodo sibi visum fuit, potestatem suam ac potentiam exercuit; quemadmodum miracula ejus fusè testantur. Restat igitur & sequitur irrefutabiliter, Christum duntaxat exinanitum esse, quoad plenarium usum majestatis divinæ, eumque suspendisse, ac distulisse, donec depositâ servi formâ, & consummatâ suâ passione, in gloriam suam intravit: ubi demum realiter cœlum & terram, secundum utramq; naturam, regere & gubernare cœpit, regimenq; istud incessanter apud omnes creaturas continuare pergit.

Tandem ad statum Humiliationis obedientia quoq; Christi usque ad mortem, mortem autem crucis, Patri cœlesti activè & passivè præ-

92 DE STATU EXINANITIONIS

præstita, pertinet: quòd Legem Dei implevit; poenas pro Nobis luit, & in se suscepit, Ps. 22. v. 8. Math. 5. v. 17. 18. Es. 53. 4. Rom. 5. v. 18. & 19. Tantum verò abest, negari istud membrum humiliationis Christi, ut potiùs omnes Evangelici Doctores *ὁμολογῶντες* fateantur, pro immensâ gratiâ Domini erga nos miserimos peccatores, hoc celebrandum esse, quòd tanta pro Nobis fecerit, tantaq; pro Nobis passus fuerit; pro Nobis, ut à peccato, morte, Diabolo & Inferno nos liberaret.

Interim verò & hoc observandum est, quòd postremum quoque istud membrum humiliationis, non aliunde, quàm ex ipsa exinanitione & evacuatione, ceu ex proximo fonte, oriatur & promanet. Animo enim suo quilibet pius Christianus revolvat; Si Christus in statu exinanitionis divinam suam majestatem, potentiam ac gloriam plenariè & incessanter usurpasset, annon eo ipso ab omni obædientia Legis Liber futurus? & an tantillum, vel in extremitate unius venule, passurus fuisset? Nullo planè modo tale quid contigisset. Quàdoquidem verò ut homo, plenarium usum infinitæ suæ majestatis retraxit & suspendit; nec, nisi pro lubu, inhabitantem suam gloriam exhibuit;

com-

commodè, assumtâ præsertim servi formâ, ob-
ædientiam præstare, legi se subicere, omnesq;
pœnas in se suscipere & sustinere potuit. Pro-
inde gradus reliqui omnes humiliationis Exi-
nitionem plenarij & incessantis usus divinæ
majestatis Domini secundum carnem, non
tantum non tollunt, sed potius confirmant.

Econtra, si evacuatio plenarij usus corpo-
raliter inhabitantis plenitudinis Deitatis, in sta-
tu exinitionis Christi secundum carnem, ne-
getur, tum certum est, pronunciatum Apostoli
perspicuum penitus tolli, nucleum humili-
tionis annihilari, & fundamentum reliquo-
rum graduum humiliationis everti.

Notetur autem & istud hîc diligenter, etsi
Christus juxta carnem ab usurpatione univer-
sali majestatis suæ abstinuit, eundem tamen se-
cundum divinam naturam, omnia in cœlo &
in terrâ potenter rexisset, & cum Patre & Spiritu
Sancto omnes creaturas gubernâsse. Secun-
dum divinam enim naturam nullo profus
modo, quicumque etiam, vel excogitari, vel no-
minari queat, se exinanivit: Sed dominans ac
omnipræsens Dominus & Deus semper fuit, &
mansit; quemadmodum etiam juxta divinam
naturam non passus, multò minus ipsa natura

O

divina

divina passa, sed DEUS in carne, & Dominus gloriae crucifixus fuit.

Atque hæc est *συνεπιτη* ac simplicissima Informatio de quarto etiam capite controverso, quid de illo Scriptura Sacra, & Evangelica fidei Symbola doceant, ac testentur. In hac simplicitate lubenter acquiescimus, & quæ hac in vita nobis sunt *ἀνεξέρχεται*, ad futuram reservamus, ubi quod imperfectum est, abolebitur, teste B. Apostolo, 1. Corinth. 13. v. 10.

ANTITHESIS.

Antithesis.

Cæteriùm, quemadmodum veram & genuinam, & solidam sententiam, VERBO DEI undique consonam, avidè arripimus; ita quoque non minus omni studio nitimur, ut caveamus nobis ab omni erroneo dogmate, quod vel jam de quarto hoc capite extat, vel impofterum spargi possit. *Exempli gratiâ:*

1. Erroneum est statuere, quòd Christus totus secundum utramq; naturam se evacuârit. In divina enim natura, nec transmutatio, nec exinanitio ulla locum habet: cùm DEUS in natura sua maneat, sicut est, Ps. 102. v. 28. Planè igitur erroneum est, quòd divinitas ullo modo, vel ullâ ratione, se evacuârit. Si enim se evacuâisset; utiq; immutabilis non mansisset;

- set; cū tamen nulla μεταβολή, vel ἀλλαγὴ
 apud DEUM sit; Jacob. 1. v. 17.
2. Planè erroneum est, dicere, quòd divinitas sit
 passa. Filius quidem DEI passus est, & pro-
 fudit ipse DEUS sanguinem suum, Dominus
 gloriæ crucifixus, & Jehovah ipse transfixus
 est; non verò secundum divinam, sed tan-
 tum juxta humanam naturam. Unde S. Pe-
 trus disertè ait; *Christum juxta carnem mor-
 tificatum* (θανάτωθέντα σαρκί,) 1. Petr. 3. v. 18. *Et pas-
 sum CARNE* pro nobis, 1. Petr. 4. v. 1.
3. Omnino erroneum est, docere, quòd Chri-
 stus secundum carnem plenariā usurpatione
 majestatis suæ in statu Exinanitionis, se
 non abdicarit, vel eatenus evacuavit. Hac e-
 nim ratione statui humiliationis plurimum
 derogaretur. Nec alia conditio Christi facta
 esset in statu Exaltationis, quàm in statu Exi-
 nanitionis fuit. Cū tamen B. Apostolus u-
 trumque statum ab invicem plurimum dis-
 cernat, Phil. 2. v. 8. & 9.
4. Penitus erroneum est, quòd Christus, non
 obstante liberrima κενώσῃ, vel evacuatione, in
 ipsâ nihilominus morte, cœlum & ter-
 ram, secundum humanam quoque natu-
 ram, omnipræsentè rexerit. Adversatur

74 DE STATU EXINANITIONIS

hoc è diametro formæ servili, quam sponte
Christus suscepit, Philip. 2. v. 2. & cujus re-
spectu plenariam gubernationem secun-
dum carnem usque ad Exaltationem & ses-
sionem ad dexteram DEI, distulit; Ephes. 1.
v. 20. & 21.

5. Prorsus erroneum est, si statuitur, nisi regi-
men universale in statu Exinanitionis secun-
dum humanam naturam cōcedatur, Nesto-
rianam inde sequi Personę Christi divulsio-
nem. Neque enim persona divellitur, vel
Nestoriano modo docetur, licet aliquid de
tota quidem personā, non tamen secundum
utramq; naturam, sed secundum unam tan-
tūm dicatur. Nam in primo genere commu-
nicationis idiomatum, ipsa Scriptura sic lo-
qui solet; uti suprā ex Petro, 1. Epist. c. 3. v. 18.
& c. 4. v. 1. allegavimus. Apud Beatum quoq;
Paulum similia reperiuntur loca, quando
de totā personā affirmat, *Quòd Filius Dei na-
tus sit ex semine David*; & tamen restrictio-
nem istam addit: *κατὰ σάρκα*, SECUNDUM CAR-
NEM. Ita quoque, cū ait, *Christum esse ex
Patribus*, & tamen statim adjicit: *quātum at-
tinet ad carnem*, Rom. 9. v. 5. Eadem planè ra-
tio est, cū aliquid de totā Christi personā
dici-

dicitur, quod tamen juxta solam divinam naturam, utpote *ιδιωτα* illius, intelligi debet. Exempli gratiâ: cùm Christus inquit, Joh. 6. v. 62. *Videbitis Filium hominis ascendentem eò, ubi prius fuit.* Hic utique sermo est de totâ Christi personâ, & tamen certissimum quoque, juxta solam naturam divinam, Christum antea in cœlis fuisse, (nimirum antequam incarnaretur,) quò se jam secundum humanam naturam visibiliter ascensurum, testatur. Non igitur Nestoriana divulsio Personæ sequitur, si idiomata naturarû discernuntur. Nestorianismum autem valdè sapit, si quid de naturâ unâ dicitur, & illud ipsum de totâ personâ negatur; quæ tamen ab alterâ naturarum nomen habet. Utpote cum Zvinglius scribit, humanitatem Christi esse passam, nec tamen concedit, ipsum Dei Filium esse passum.

6. Erroneum planè est, docere, quòd Christus in statu exinanitionis secundum carnem, tantùm occultaverit gloriam suam coram hominibus, nec illam videri, aut palpari, permisit; Interim eam ipsam gloriam in universali regimine, realiter & incessanter usurpavit. Ludificatio hoc foret & mera *φανοσία*:

76 *DE STATU EXINANITIONIS*

cùm tamen Dominus *verè* servus fuerit, & ut servum, realiter, ac ipso opere, coram Deo etiam, se exhibuerit, uti Esaias perspicuè innuit, c. 53. v. 4.

7. Erroneum totum est, quòd Christus in statu humiliationis nihil secundum divinitatem suam egerit, quòd non simul secundum humanitatem quoque ab ipso factum sit. Hac enim ratione exinanitio Christi secundum carnem penitus tolleretur, contra doctrinam Apostoli, Philip. 2. v. 7.

8. Omnib9 numeris erroneum est, dicere, quòd Christus, in profundissimâ etiam humiliatione & exinanitione, secundum carnem nihilominus plenariam gubernationem & usurpationem majestatis ac gloriæ suæ undique retinuerit. Hac enim ratione supervacaneum fuisset, Ipsum, post exantlatam passionem, demùm à Deo gloria & honore coronari, Dominumque super omnia opera manuum ejus constitui, & omnia pedibus ejus subjici, Psal. 8. v. 7.

9. Absolutè erroneum est, quòd Christus tantùm coram hominibus se exinaniverit, non autem

autem reverà coram Ipso Domino DEO.
 Aliud enim manifestè patet ex oratione
 Christi, Johan. 17. v. 5. Ubi Christus sic sus-
 piravit: PATER, CLARIFICA ME APUD TE-
 IPSUM *eâ claritate, quam apud TE habui, ante
 initium mundi.* Quòd si igitur Christus o-
 ravit, coram DEO ipso, vel apud DEUM
 ipsum, clarificari; & verò secundum solam
 naturam humanam sic precatus est in statu
 Exinanitionis, utique irrefragibiliter sequi-
 tur, quòd claritate hac, quam habuit, etiam
 coram DEO Patre cœlesti se evacuârît; alio-
 quin petere non potuisset: clarifica me apud
 TE IPSUM.

10. Per omnia erròneum est, quòd Exinanitio,
 de quâ B. Paulus agit, nihil aliud sit, quàm
 humiliatio, & quod vocula *ἐκένωσε*, non *ἰηλῶς*,
 sicut sonat, sed tropicè, vel figuratè, intel-
 ligenda sit. Nulla enim, & ne minima
 quidem urgens, aut evidens necessitas hîc
 est, quæ nos adigat, ut à clarâ & perspicuâ
 literâ, sensuque literalî recedamus: præ-
 fertim cùm loca plura *πλεῖστα* in Scripturâ
 Sacrà reperiantur.

Cumq;

78 DE STATU EXINANIT. CHRISTI JESU.

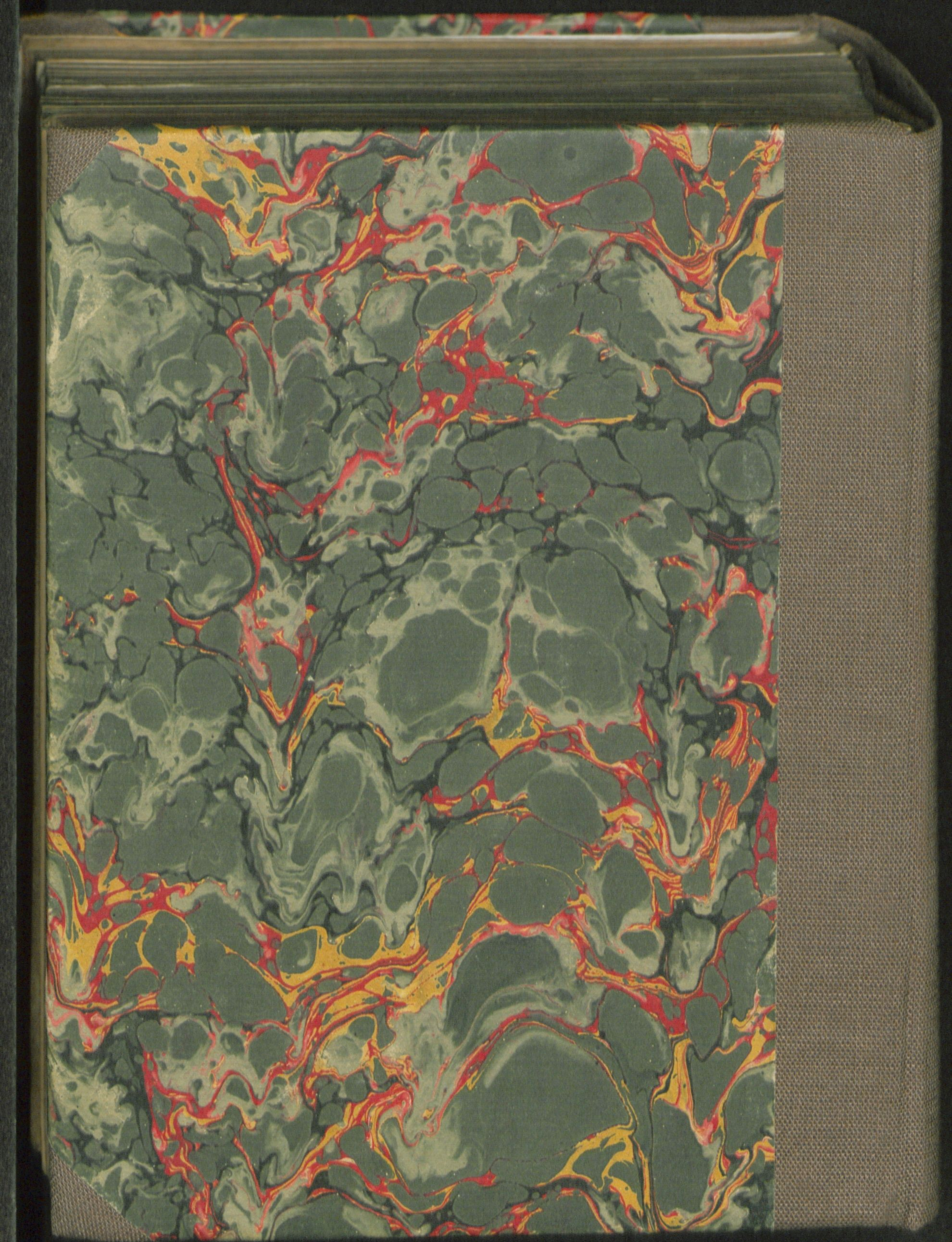
Cumque nulla ex rejectis istis Antithesibus in sacris Bibliis, vel receptis nostris Symbolicis confessionibus, reperiatur: Idcirco ex nostris quoque Ecclesiis & Scholis Evangelicis merito profligantur, ne quis eas, vel propinat, vel propugnare contendat. Atque hæc de quarto etiam capite dicta sufficient.

Faxit Pater omnis gratiæ & misericordiæ, ut Verbum Ejus sanctum purè & sincerè in toto orbe Christiano, præsertim autem incluto hoc Saxonie Electoratu, in posterum quoque annuncietur, & usque ad gloriosum adventum Filij sui unigeniti, DOMINI nostri JESU CHRISTI, illibatam conservetur: propter sanctissimi nominis sui gloriam, & nostrum omnium salutem sempiternam. Amen.

Amen.

Annue hîc, ô dulcissime Domine JESU CHRISTE,
Amen!

F I N I S.

Verbo

Quatu

Theolog

nuperrime

rum, de verâ de

Filij JESU C

plenario do

statu h

Cum cle

Seren

Domini J

Saxoniae, Julia

perij Archin

ringia, M

Con

quomodo in

siis, & S

Singulari

Cu

L

ordia

iquos

fsionis,

incipalio-

DEI, Ejusque

incessante &

naturam in

ani-

mandato

cipis

R G I I,

Romani Im-

grafij Thu-

rgensis,

ini

miis, Eccle-

capi-

is facta.

con.

19

